

# SOSIAALIHUOLLON PALVELUTARPEEN ARVIOINTI TAI LASTENSUOJELUILMOITUS VARHAISKASVATUKSESSA

Milloin ja miten tehdä ilmoitus varhaiskasvatuksessa

Pulkkanen Anne  
Sotaniemi Henna

Opinnäytetyö

Sosiaali-ala  
Sosionomi (AMK)

2023

Sosiaalialan koulutusohjelma  
Sosionomi

---

<b>Tekijä</b>	Anne Pulkkanen ja Henna Sotaniemi
<b>Ohjaaja(t)</b>	<b>Vuosi</b> 2023 Sari Leppälä ja Virpi Piira
<b>Toimeksiantaja</b>	Lapin ammattikorkeakoulu
<b>Työn nimi</b>	Sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointi- ja lastensuojeluilmoitus varhaiskasvatuksessa. Milloin ja miten tehdä ilmoitus varhaiskasvatuksessa
<b>Sivumäärä</b>	36 + 12

---

Varhaiskasvatuksessa sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnista ja lastensuojeluilmoituksista on liian vähän tietoa. Työntekijät pelkäävät tehdä sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointeja ja lastensuojeluilmoituksia. Siihen toivoisimme rohkaisua sekä tietoa työntekijöille. Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada varhaiskasvatuksen työntekijät ymmärtämään, millainen hyöty ilmoituksesta saadaan. Oikea-aikaisesta avusta hyötyvät niin lapset, perheet kuin yhteiskunta. Haluamme muistuttaa varhaiskasvatuksen työntekijöitä siitä, että huolen herätessä lapsesta, on asialle silloin tehtävä jotakin.

Sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitus on vapaaehtoinen perheille ja se tehdään yleensä vanhempien kanssa yhdessä. Lastensuojeluilmoitus voidaan tehdä myös ilman vanhemman suostumusta. Varhaiskasvatuksen henkilöstö kuuluu lain mukaan ammattiryhmään, kenellä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus.

Opinnäytetyömme ajatuksena on lisätä tietoisuutta ilmoitusten tekemisestä. Olemme tehneet aiheesta PowerPoint oppaan, jossa aiheet on rajattu varhaiskasvatustilanteisiin. Pyrimme lisäämään opinnäytetyöllämme varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoisuutta, milloin ja miten palvelutarpeen arviointi ja lastensuojeluilmoitus tehdään ja mitä hyötyä siitä olisi lasten hyvinvoinnille ja yhteiskunnalle. Tämän työn tavoitteena on lisätä varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoisuutta ja valmiutta toimia tilanteissa, milloin ja miten tehdä sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitus tai lastensuojeluilmoitus lapsesta.

<b>Avainsanat</b>	Varhaiskasvatus, Sosiaalihuolto, lastensuojelu, lastensuojeluilmoitus, palvelutarpeen arviointi.
-------------------	--

Degree programme in social  
Services  
Bachelor of social services

---

<b>Author</b>	Anne Pulkkanen and Henna Sotaniemi	<b>Year</b>	2023
<b>Supervisor(s)</b>	Sari Leppälä and Virpi Piira		
<b>Commissioned by</b>	Lapland University of Applied Sciences		
<b>Title</b>	Assessment of social welfare service needs and child welfare notification in early childhood education and care. When and how to report in early childhood education and care		
<b>Number of pages</b>	36 + 12		

---

In early childhood education and care, there is too little information on the assessment of the need for social welfare services and child welfare notifications. Employees are afraid to make social welfare service needs assessments and child welfare notifications. We would like encouragement and information for employees to do so. The purpose of our thesis is to make early childhood education workers understand the benefits of notification. Timely assistance benefits children, families and society alike. We would like to remind early childhood education workers that when concerns arise about a child, something must be done about it.

Notification under the Social Welfare Act is voluntary for families and is usually made together with the parents. A child welfare notification can also be submitted without the consent of the parent. According to the law, early childhood education and care personnel belong to a professional group that is obliged to submit a child welfare notification.

The idea of our thesis is to increase awareness of making announcements. We have prepared a PowerPoint guide on the subject, where the topics are limited to early childhood education situations. With our thesis, we aim to increase the awareness of early childhood education staff when about and how to make a service need assessment and child welfare notification and what benefits it would bring to children's well-being and society. The aim of this work is to increase the awareness and readiness of early childhood education staff to act in situations, when and about how to submit a notification of a child under the Social Welfare Act or a child welfare notification.

**Keywords** Early childhood education, social welfare, child welfare, child welfare notification, service needs assessment.

## SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 LAPSEN TURVANA OLEVAT SOPIMUKSET .....	7
2.1 Lapsen oikeudet .....	7
2.2 Ennaltaehkäisevät palvelut lapsille ja perheille .....	8
2.3 Sosiaalihuolto lasten edunvalvojana .....	9
3 ILMOITUSTEN TEKEMINEN.....	12
3.1 Sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto .....	12
3.2 Lastensuojelulainmukainen- ja poliisille tehtävä ilmoitus .....	13
3.3 Ilmoitusvelvollisuus .....	15
3.4 Mitä tapahtuu ilmoituksen jälkeen .....	16
4 VARHAISKAVATUS OSANA LAPSEN HYVINVOINTIA .....	18
4.1 Varhaiskasvatus ja siellä tehtävä lastensuojelu .....	18
4.2 Huolen herääminen varhaiskasvatuksessa ja puheeksiottaminen.....	19
4.3 Kaltoin kohtelun yleisimpiä tunnusmerkkejä .....	21
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTUS.....	26
5.1 Opinnäytetyön tarkoitus .....	26
5.2 Opinnäytetyön tutkimus- ja toteutusprosessi .....	27
5.3 Eettisyys ja luotettavuus .....	29
5.4 Toiminallinen opinnäytetyö .....	31
6 POHDINTA.....	33
7 LÄHTEET .....	37
LIITTEET .....	41

## 1 JOHDANTO

Alle kouluikäisistä lapsista suurin osa viettää ison osan arjestaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa, sosiaalihuollossa ja lastensuojelussa on aina yhteinen ja sama päämäärä, tärkeimpänä on lapsen oikeuksien toteutuminen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tärkeä tietää lasten oikeudet. Lapsen kasvua ja hyvinvointia tulee tukea ja hänelle tulee tarjota turvallinen kasvuympäristö. Puhuttaessa lapselle turvallisesta kasvuympäristöstä, tarkoitetaan sillä esimerkiksi turvallisista tiloista, lapsen iän ja kehitystason huomioimista sekä arvostavaa vuorovaikutusta. Lapsen oikeudet eivät välttämättä kuitenkaan aina toteudu. Tällöin on tärkeää, että eri alojen ammattilaiset sekä vanhemmat tuntevat lapsen oikeudet ja niihin voidaan puuttua. (Lapsen oikeudet 2022a, Kun lapsen oikeuksia loukataan.)

Lasten hoiva ja huolenpito kuuluu ensisijaisesti lasten vanhemmille. Vanhempien ja muiden lapselle läheisten aikuisten rinnalla myös yhteiskunta osallistuu lapsen huolenpitoon. Varhaiskasvatus on usean lapsen peruspalvelu, joka toteuttaa omalta osaltaan tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen ja koko yhteiskunnan tarkoitus on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen ja turvalliseen kasvuympäristöön. Tarkoituksena on samalla turvata lapselle monipuolinen kehitys ja erityinen suojele. (Hakalehto & Toivonen 2016, 23.)

Lastensuojelulain mukaan tulisi panostaa ennaltaehkäiseviin sosiaalihuollon palveluihin ja vähentää lastensuojelun taakkaa. Ennaltaehkäiseviä lastensuojelun palveluita ovat velvollisia järjestämään kunnat ja hyvinvointialueet. Edelleen ilmoituksia tulee vähänlaisesti varhaiskasvatuksen puolelta. Tilastollisesti määrät ovat kuitenkin kasvussa. (Kuusikko-tutkimus 2022.)

Työn lähtökohtana on Kuusikko työryhmän tekemä tutkimus (2022) kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palveluista ja kustannuksista. Tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksessa tehdään yllättävän vähän lastensuojeluilmoituksia, verrattuna muihin toimijoihin kuten kouluun. Ilmoitusten puutteellisuuden takana voi olla esimerkiksi henkilökunnan tietämättömyys, ja uskaltamattomuus puuttua asioihin tai pienet ryhmäkoot, jossa ongelmat eivät näy samalla tavalla kuin esimerkiksi koulussa. Raportin mukaan lastensuojelu ilmoituksia tehtiin

vuonna 2021 yhteensä 61 638. Varhaiskasvatuksen osuus näissä kunnissa oli vain 1389. Tutkimuksessa mukana oli Espoo, Helsinki, Oulu, Tampere, Vantaa ja Turku. Esimerkkinä annettakoon Vantaa, jossa varhaiskasvatuksen osuus oli vain 410kpl kaikista 12050 ilmoituksesta. (Kuusikko-työryhmä 2022, 75.)

Opinnäytetyömme ajatus lähti kokemuksesta ja mielenkiinnon kohteesta. Olimme kokeneet, että varhaiskasvatuksen henkilökunnalla saattaisi olla puutteita ymmärtää ennaltaehkäisevän lastensuojelun tarkoitusta, sosiaalihuollon mukainen ilmoitus ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on ennaltaehkäisevää palvelua. Kokemuksemme mukaan henkilökunta arastelee ilmoituksen tekemistä ja Kuusikko-tutkimus (Kuusikko 2022) sekä valtakunnallisesti kirjoitetut uutisotsikoinnit vahvistivat tätä. Työssämme ei ole tarkoitus paneutua tilastoihin, vaan herättää keskustelua varhaiskasvatuksessa aiheesta.

Opinnäytetyömme tarkoitus on lisätä henkilöstön tietoisuutta sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointi ilmoituksesta ja lastensuojeluilmoituksesta. Ajatuksenamme on vahvistaa henkilöstön tietämystä mikä merkitys ilmoituksella on lapselle ja perheelle. Yhteydenoton tarkoituksena on turvata lapsen kasvu. Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukaiset ilmoitukset turvaavat lapsen hyvinvointia sekä turvallista elämää. Sosiaalihuoltolain palvelutarpeen arviointi ilmoitus tehdään, kun ammatissaan ilmoitusvelvollinen huomaa, että lapsi tai perhe tarvitsisi sosiaalihuollon palveluja eikä he itse kykene niitä hakemaan. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 25 §.) Sosiaalihuoltolain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden tarkoituksena on, että yhdessä vanhempien kanssa selvitetään tarvittavat palvelut ja perhe saa tukea heidän tilanteeseensa (Terveystieteiden tutkimuskeskus [THL] 2023d, Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi).

Tarkoituksemme on myös selventää varhaiskasvatuksen henkilökunnalle mitä tapahtuu yhteydenoton jälkeen ja kertoa miksi sosiaalihuolto tarvitsee tiedot perheen tilanteesta. Varhaiskasvatuksessa ei voida auttaa lasta tai perheitä varhaiskasvatusajan ulkopuolella, mutta sosiaalihuolto voi. Tällä tavalla voidaan turvata lapsen huolenpito ja hoito myös lapsen kotona. Yhteydenpyyntö sosiaalihuoltoon on työväline yhteistyöhön lapsen ja perheen kanssa. Pyynnön avulla varmistetaan tarvittava palvelukokonaisuus ja viranomaiset ovat tietoisia lapseen tai perheeseen kohdistuneista vaarantekijöistä.

## 2 LAPSEN TURVANA OLEVAT SOPIMUKSET

### 2.1 Lapsen oikeudet

Lapsen oikeudet (2023) ovat maailman laajuisesti hyväksytty yleissopimus. Sen pohjana on käytetty ihmisoikeuksia, jotka ovat määritelty ihmisoikeussopimuksessa. Lapsen oikeudet tulee huomioida lainsäädännössä, budjetoinnissa ja politiikkaohjelmissa. Lapsen oikeudet ja ihmisoikeudet kattavat lapsen hyvän elämän ja turvallisen kasvuympäristön. Oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle eikä heitä saa syrjiä esimerkiksi vammaisuuden, varallisuuden, uskonnon, kielen, sukupuolen tai ihonvärin perusteella. (Lapsen oikeudet 2023b, Lapsen oikeuksien sopimus turvaa lasten ihmisoikeudet; Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.)

Lapsen oikeuksien yleissopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 1989 ja Suomessa se hyväksyttiin lainvoimaisesti 1991. Sopimuksessa on neljä yleisperiaatetta, joita ovat Lapsen edun huomioiminen päätöksenteossa, syrjimättömyys, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen kaikissa häntä koskevissa asioissa. (Unicef 2022.)

Lapsen oikeuksien yleissopimus määrittää lapseksi kaikki alle 18-vuotiaat ihmiset. Lapsen oikeuksien sopimus on laaja, yksityiskohtainen ja kattava. Sopimuksessa lukee miten lapsia tulisi kohdella yhteiskunnassamme ja millaisia oikeuksia heillä on toimia. Lapsen oikeudet kattavat lapsen osallisuuden yhteiskunnassamme. Lapsen oikeuksien sopimukseen kuitenkin sisältyy lapsille kuuluvia erityisiä oikeuksia, esimerkiksi että lapsella on oikeus vapaa-aikaan ja leikkiin. (Araneva 2016, 6–7.)

Kaikki YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa turvatut oikeudet lapselle ovat velvoittavia juridisia oikeuksia, joilla tulisi turvata lapsen oikeudet. Näin ei kuitenkaan aina ole ja meillä Suomessakin lapsenoikeuksiakin välillä rikotaan. Tästä syystä lastensoikeuksia on turvaamassa viime kädessä sosiaalihuollon puolelta lastensuojelu. Lapsenoikeuksia valvoo viranomaisten taholla muun muassa eduskunnan oikeusasiamies, lapsiasiavaltuutettu ja sosiaaliasia-, potilas-asiamies, aluehallintavirasto, oikeusapu ja YK:n lapsen oikeuksien komitea. (Lapsen oikeudet 2023a, Kun lapsen oikeuksia loukataan.)

Suomessa lapsensuojelulainsäädäntö ja YK:n sopimus ovat melko yhteensopivat, mutta käytännön tasolla niissä on vielä jonkin verran parannettavaa. YK:n lapsen oikeuksien sopimus nähdään vielä enemmänkin julistuksenluonteisena, vaikka onkin oikeudellinen sopimus. (Saastamoinen 2016, 18–19.) Lastensuojelulaki ja sosiaalihuoltolain lisäksi Suomessa lasten oikeuksia on säädetty perustuslaissa sekä Suomea sitovassa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksessa (YK:n lapsen oikeudet 2021).

Lapsen oikeuksia seurataan maailmaan laajuisesti YK:n toimesta. Suomi raportoi määräajoin YK:n lapsen oikeuksien komitealle mikä tilanne suomessa on lapsen oikeuksien toteutumisessa ja miten suomessa toimitaan hallituksen näkökulmasta edes auttaen lasten hyvinvointia. (YK:n lapsen oikeudet 2021.)

## 2.2 Ennaltaehkäisevät palvelut lapsille ja perheille

Ennaltaehkäisevillä palveluilla tuetaan perheitä ja vanhempia tai muita huoltajia turvaamaan lapsen kasvatus ja hyvinvointi, sekä lasten oikeuksien toteutus peruspalveluilla. Peruspalveluista puhuttaessa niihin kuuluvat muuan muassa varhaiskasvatus, esiopetus sekä aamu- ja iltapäiväkerho, neuvolat ja kasvatus- ja perheneuvonta. Lastensuojelun ehkäisevätyö on kuntien ja hyvinvointialueiden järjestämä lapsille, nuorille ja perheille kohdennettu hyvinvoinnin edistämisen työmenetelmä. (Lastensuojelulaki 30.12.2014/1302.)

Ennaltaehkäisevä lastensuojelu ei löydy suoraan sosiaalihuoltolaista, mutta lastensuojelulaista löytyy. Sosiaalihuoltolakia tulkitsemalla ehkäisevä lastensuojelu on kirjoitettu useampaan kohtaan lasten ja perheen palveluiden turvaajana. Sosiaalihuoltolain pääpaino on ehkäistä ongelmien syntymistä. Ehkäisevän työmenetelmän kautta pyritään ennalta ehkäisemään lastensuojelun asiakkuuksia eli pyritään turvaamaan lapsen tarpeet ennen lastensuojelun asiakkuutta. Lastensuojelun kuormitusta on koetettu helpottaa ja palveluja panostaa peruspalveluiden ja sosiaalihuollon tukeen. Ennaltaehkäisevillä palveluilla on iso merkitys lastensuojeluasiakkaiden määrässä. (Araneva 2016, 111–113, Ihalainen & Kettunen 2006, 84.)



Ehkäisevän lastensuojelun apua tulisikin tarjota perheille mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Tärkeitä ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa on varhainen tukeminen, huolen tunnistaminen, sen puheeksi ottaminen lapsen ja vanhempien kanssa ja mahdolliset korjaavat toimenpiteet. (Taskinen 2010, 32–33.)

Ehkäisevässä lastensuojelussa voi perhe- ja perhekohtaisesti saada samoja tukia, kuin lastensuojelun asiakkaana, ilman lastensuojelun asiakassuunnitelmaa. Kuusikko tutkimuksen (2022, 26) mukaan moni perhe sosiaalihuoltolain uudistuksen myötä eivät enää tarvitse lastensuojelun asiakkuutta, perheille riittää sosiaalihuollon tuki. Sosiaalityössä esimerkiksi perhetyö kuten ennaltaehkäisevä lastensuojelun muutkin toimijat on täysin vapaaehtoisuuteen liittyviä palveluja ja saattavat olla maksullisia palveluja. Ehkäisevän lastensuojelun palveluissa on tärkeä katsoa, että vanhempi tai huoltaja ei riko lapsen oikeuksia ja tarjota apua ajoissa. (Lastensuojelulaki 12.4.2007/417.)

### 2.3 Sosiaalihuolto lasten edunvalvojana

Suomalainen sosiaalihuolto kattaa hyvin paljon, esimerkiksi lastensuojelun. Sosiaalihuollon toimintoja säätelee hyvin monet ohjeistukset, jotka koostuvat laista, ohjeista, määräyksistä, sopimuksista ja asetuksista. Yhdistyneiden Kansakuntien lasten oikeuksien julistus on erittäin tärkeässä roolissa sosiaalityössä, mutta peruspohja rakentuu myös ihmisoikeuksista ja yhteiskunnan oikeudenmukaisuudesta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023.)

Sosiaalityön tarkoituksena on kohdentaa palveluja yksilöille, perheille, ryhmille ja yhteisöille tavoitteena parantaa hyvinvointia elämän eri osa-alueilla. Heikompi osaisuus voi ilmetä hyvin erilaisina asioina, tilanteina ja kokemuksina. Taustalta löytyy usein kuitenkin tietyt samat nimittäjät, kuten eriarvoisuus taloudelliselta ja sosiaaliselta näkökulmalta. Sosiaalityön vastuu ja moraalinen tehtävä liittyy aina heikompiosaisuuden vähentämiseen, tavoitteena oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden lisääminen. (Törrönen ym. 2016, 96,138.)

Sosiaalihuoltolaki uudistettiin vuonna 2015. Uudistus muokkasi myös lastensuojelulakia. Lain tavoitteena on vähentää lapsiperheiden lastensuojelun tarvetta sekä myös tarjota heille entistä useammin palveluja ja tukea sosiaalihuollon palveluina. Jos ehkäisevän lastensuojelun tarjoamat tuet ovat riittämättömiä, tarjotaan tukea aina ensisijaisesti sosiaalihuollon palveluina. Jos tarjotut sosiaalihuollon tuet ja erityisentuen palvelut eivät riitä, tarjotaan tämän jälkeen lastensuojelun palveluita. Lakimuutos vahvistaa lastensuojelun luonnetta, pyritään sen olevan viimesijainen palvelu. Perheille pyritään tarjoamaan keinoja ja resursseja siihen, että lapsia ja perheitä pystyttäisiin auttamaan heidän yksilöllisissä tuen tarpeissaan entistä varhaisemmassa vaiheessa. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 178.)

Sosiaalihuoltolaki on laki, joka määrittelee sosiaalihuollon järjestämisen tavoitteet, periaatteet ja palveluiden sisällön. Sen tarkoituksena on edistää ihmisen tasavertaisuutta ja sosiaalista turvallisuutta sekä vahvistaa yksilön ja yhteisön toimintakykyä, ja sosiaalista syrjäytymistä. Laki myös asettaa palveluiden järjestämis- ja kehittämisvelvoitteen kunnille. Sosiaalihuollon palveluita on esimerkiksi vanhustenhuolto, päihdehuolto, kotipalvelut, vammaispalvelut ja lastensuojelu. Laki myös määrittelee asiakkaalle oikeuksia sekä takaa yksilöllisen kohtelun, velvoittaa sosiaalihuollon ammattilaisia salassapitovelvollisuuteen ja asiakkaan yksityisyyden suojan. (Saastamoinen 2016, 241–243.)

Sosiaalihuoltolain mukaan viranomaisten on sosiaalihuoltolaissa autettava lasta ja perhettä. Sosiaalihuolto laki koostuu seitsemästä luvusta ja 62§. Lapsia ja perheitä koskevia pykälä on monta, muun muassa 5§ mukaan kaikissa asioissa on otettava huomioon lapsen etu. Lain 10§ koskee lapsia, nuoria ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluiden kehittämisen palveluita. Palvelujen avulla tuetaan huoltajia ja vanhempia sekä muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä. Sosiaalihuoltolaissa alle 18-vuotiasta puhutetaan lapsena. Laissa puhutaan erityistä tukea tarvitsevista lapsista ja heille järjestettävästä tukea antavasta toiminnasta. Tukea tarjotaan lapsen kasvuolosuhteet ovat vaarantuneet eivätkä turvaa hänen terveyttään ja kehitystään. Myös silloin kun hänellä on vaikeuksia saada tai hakea palveluja, sekä monista henkilökohtaisista syistä esimerkiksi lap-

sen vaarantaessa omalla käytöksellään kehitystä tai terveyttä. Palveluja kehittäessä on huomioitava lasten ja nuorten toivomukset ja tarpeet. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

Sosiaalihuoltolaki velvoittaa kuntia tekemään yhteistyötä eri toimijoiden kuten varhaiskasvatuksen kanssa. On tärkeää kartoittaa perheiden tarpeet kokonaisvaltaisesti jo varhaisessa vaiheessa. Kaikki voivat ilmoittaa lastensuojelun tarpeesta, mutta erityisesti sosiaalihuollon ammattilaisilla on ilmoitusvelvollisuus. Laki velvoittaa lapsen tilanteen selvittämisen yhteistyössä vanhempien kanssa. Sosiaalihuoltoviranomaisten tulee toteuttaa lapsen suojelun kannalta tärkeät ja välttämättömät tukitoimet. (Saastamoinen 2016, 315–321.)

Lastensuojelu on yksi sosiaalihuollon piiriin kuuluvista toimijoista. Lastensuojelulaki on erityislaki, joka säätelee lastensuojelutoimintaa. Lain tavoitteena on varmistaa ja turvata lapsen ja hänen perheensä tarvitsemat tukitoimet ja palvelut. Lastensuojeluun kuuluvat lapsi ja perhekohtainen lastensuojelu sekä avohuollon tukitoimet, kiireellinen sijoitus, ehkäisevä lastensuojelu, sijaishuolto, huostaanotto ja jälkihuolto. (Ojanen, Ritmala, Sivé, Viuhunen & Vilén 2013, 36.)

Lastensuojelussa lain peruspilari on, että lapsen oikeus toteutuu. Lastensuojelussa alkujaan on suojeltu lapsen tasapainoista ja turvallista kehitystä. Nykyisin kuitenkin katsotaan, että velvollisuus suojella lasta tarkoittaa, että lapsen kaikki oikeudet toteutuu ja myös huolehditaan niistä. (Hakalehto & Toivonen 2016, 40.)

Lastensuojelulaki ohjaa ammattilaisten toimintaa tarkasti ja se varmistaa, että jokainen lapsi ja vanhempi tulee kuulluksi. Ammattilaisen huomatessa lapsen hyvinvoinnissa puutteita, velvoittaa lastensuojelulaki ammattilaisen arvioimaan yksilöllisesti jokaisen tilanteen. On myös tärkeää, että hän puuttuu tilanteeseen kuitenkin niin vähän kuin mahdollista koska silloin puututaan perheen yksityisyyteen ja rikotaan lapsen ja vanhempien itsemääräämisoikeutta. (Räty 2019, 3.) Lapsen mielipide tulee ottaa huomioon hänen ikätasonsa mukaisesti, kun aletaan tehdä lastensuojelun tarpeen arviointia ja muita lapsen elämään liittyviä päätöksiä (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 4:20 §).

### 3 ILMOITUSTEN TEKEMINEN

#### 3.1 Sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto

Sosiaalihuoltolain 35 §:n mukainen yhteydenotto voidaan tehdä lastensuojeluilmoituksen sijasta tilanteessa, kun ilmoitusvelvollisella herää huoli lapsesta. Se tehdään yhdessä lapsen tai hänen vanhempiansa kanssa. Ilmoituksessa tulee käydä ilmi syyt, miksi yhteydenotto tehdään. Yhteydenotto tulisi tehdä viipymättä, samalla tavalla kuin lastensuojeluilmoituskin. Ilmoituksen vastaanottaja kirjaa huolenaiheet ylös mitä ilmoitusvelvollinen tilanteessa kertoo. (Helsingin yliopistollinen sairaala [HUS] 2020,15–16.)

Yhteydenoton tarkoituksena on turvata yhteistyö vanhempien kanssa sekä palveluiden jatkuvuus. Ilmoitusvelvollisuuden päämääränä on, että yhdessä vanhempien kanssa selvitetään tarvittavat palvelut ja perhe saa tukea tilanteeseen. Kun yhteydenotto on tehty, saa sosiaalihuolto tarvittavan tiedon perheen tilanteesta sekä näin voidaan turvata lapsen huolenpito ja hoidon turvaaminen. Sosiaalihuolto tekee näiden tietojen perustella myös arvion palveluntarpeesta. Yhteydenottopyyntö on työväline yhteistyöhön lapsen ja perheen kanssa, ja sen avulla varmistetaan tarvittava palvelukokonaisuus ja viranomaiset ovat tietoisia perheen tilanteesta. (HUS 2020,15–16.)

Palvelutarpeen arvioinnissa sosiaalihuolto arvioi onko lapsi lastensuojelutarpeessa sekä tarvitseeko perhe lastensuojelun palveluita. Yhteydenotto ei tarkoita aina sitä, että perhe tarvitsisi lastensuojelun palveluita vaan myös heitä voidaan auttaa muilla sosiaalihuollon palveluilla kuten sosiaalihuollon ehkäisevällä perhetyöllä. Yhteydenottoa sosiaalityöhön on hyvä käyttää matalankynnyksen ohjauksena silloin kun lapsen tai perheen sosiaalihuollon tarve on havaittavissa, mutta erityisempää syytä ei ole lastensuojelutarpeeseen. (HUS 2020,15-16.)

Lapsiperheiden palveluohjauksesta saat apua, kun sinulla on huoli lapsen tai perheen tilanteesta. Voit kysyä apua kertomatta lapsen tai perheen nimeä. Saat konsultaatioapua ammattilaisena tai yksityishenkilönä, kun jokin asia huolestuttaa etkä tiedä miten toimia tai keneen ottaa yhteyttä sekä tarvitset tukea tilanteeseesi. (suomi.fi 2023.)

### 3.2 Lastensuojelulainmukainen- ja poliisille tehtävä ilmoitus

Lastensuojeluilmoitus on säädetty lakiin lastensuojelulain 25 §:n 1 momentissa (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417). Lastensuojeluilmoitus tehdään aina oman alueen hyvinvointialueen ohjeistuksen mukaan suullisesti tai kirjallisesti. Kiireellisissä tilanteissa, jossa kyseessä on rikos, tulee yhteys ottaa yleiseen hätänumeroon 112. Ilmoituksen tekijän on hyvä tiedostaa, että ilmoituksen tekee se, joka on asiasta parhaiten tietoinen. Olisi tärkeä pyrkiä välttämään delegoimasta ilmoituksen tekemistä henkilölle, joka ei tiedä asiasta mitään tai on kuulopuheiden varassa. (Saastamoinen 2016, 265.)

Ilmoituksen saavuttua sosiaalityöntekijän on arvioitava ilmoituksen kiireellisyys selvittämällä perheen kanssa tilanne (THL 2023c, Lastensuojeluilmoitus). Sosiaalityöntekijän pitää tehdä sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi, jos ilmoituksen tekeminen on koettu tarpeelliseksi. Lain mukaan arvio tulee aloittaa viimeistään seitsemän arkipäivän kuluessa. Palvelutarpeenarvio tulee valmistua viimeistään kolmen kuukauden kuluttua asian vireille tulosta. (THL 2023e, Lastensuojelun tarpeen selvittäminen.)

Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen kohdistuvia huolenaiheita ovat esimerkiksi; lapsen hoidossa ja kasvatuksessa olevat puutteet, lapseen kohdistetaan fyysistä tai psyykkistä väkivaltaa, fyysistä pahoinpitelyä sekä lapsen tarpeita laiminlyödään vakavasti. Ilmoituksen tekemisen aiheita voi olla myös lapsen omat mielenterveysongelmat, itsetuhoisuus tai lapsella liian suuri vastuu omasta elämästään sekä perheestään. Syyt voivat olla myös lapsesta riippumattomia kuten vanhempien runsas päihteidenkäyttö tai vakavat mielenterveysongelmat. (THL 2023c, Lastensuojeluilmoitus.)

Sosiaalihuollon ammattilaisen tehtävä on huolehtia, millaisiin toimenpiteisiin ryhtytään. Ilmoitusta ei pidä jättää tekemättä, vaikka joku muu olisi sen jo tehnyt tai perhe olisikin jo lastensuojelun asiakkaana. Aina kun tehdään uusi ilmoitus, niin saadaan lapsen ja perheen kokonaistilanne paremmin näkyväksi. (THL 2023c, Lastensuojeluilmoitus.) Lapsella on oikeus erityiseen hoivaan ja suojeluun silloin

kun normaaliksi luokiteltu kehitys katsotaan estyneen. Määrättyihin toimenpiteisiin on ruvettava tilanteen normalisoimiseksi, sekä lapsen tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi. (Mahkonen 2003, 85.)

Silloin, kun ei ole varma pitäisikö lastensuojeluilmoitus tehdä, voi aina kysyä neuvoa lapsiperheiden palveluohjauksesta. Palveluohjaukseen voi aina soittaa myös kertomatta lapsen tai perheen nimeä. Puhelun aikana tarvittaessa lastensuojeluilmoituksen voi tehdä samalla. Lastensuojeluilmoituksen tekijän ei tarvitse miettiä jatkoa ilmoituksen tekemisestä sosiaalihuollossa, koska sosiaalihuollon ammattilaiset arvioivat tilanteen ja huolehtivat jatkoon. On myös tärkeä tehdä ilmoitus, vaikka arvelisi, että joku muu on jo ilmoituksen tehnyt. Perheen ollessa jo lastensuojelun tai perhesosiaalityön asiakkuudessa on silti tehtävä ilmoitus lapsesta. Uusi ilmoitus auttaa näkemään lapsen kokonaistilanteen paremmin. (Innokylä 2022,4.)

Lastensuojeluilmoitusta tehtäessä on tiedettävä lapsen sekä vanhempien yhteystiedot mahdollisimman tarkkaan. Lastensuojeluilmoituksen tekijän tulee kirjata tarkkaan ilmoituksen syyt, millainen huoli lapsesta on, ja mistä tilanteesta tai tapahtuneesta huoli on noussut. Täytyy myös kertoa, onko lapsen huoltajille kerrottu lastensuojeluilmoituksesta. Huoltajien kanssa tulisi keskustella lastensuojeluilmoituksen syistä mahdollisuuksien mukaan aina ennakoon, aina se ei ole kuitenkaan mahdollista tai sitä ei suositella. Vanhemmille tai huoltajille on myös tärkeä kertoa työntekijän velvollisuudesta tehdä lastensuojeluilmoitus huolen herätessä. (THL 2023c, Lastensuojeluilmoitus.)

Lapsen suojelussa viranomaisten kanssa tehtävä yhteistyö on keskeisintä silloin, kun epäillään lapsen terveyteen ja henkeen kohdistunutta rikosta tai lapseen kohdistunutta seksuaalirikosta. Tämä on myös määritelty lastensuojelulain 25 §:n 3 momentissa (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417). Tällaisessa tapahtuneessa ollaan ensin yhteydessä poliisiin, jonka jälkeen sosiaalipäivystykseen lastensuojeluilmoituksen merkeissä (Innokylä 2022, 4–5). Poliisille tehtävä ilmoitus ei edellytä täyttä varmuutta tapahtuneesta. Poliisia voi myös konsultoida tilanteesta ilmoittamatta henkilön nimeä. Työntekijä, joka tekee ilmoituksen ei tarvitse tietää mikä rikosnimike on kyseessä. Kun työntekijällä herää huoli lapsesta on hyvä

varmistaa, että lapsi saa tarvitsemansa hyvinvointiaan edistävät tarpeelliset tukitoimet ja palvelut. (Saastamoinen 2016, 213–214.)

Ilmoituksen tekeminen poliisille on tärkeä lapsen hyvinvoinnin kannalta, mutta myös ilmoittajan kannalta. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnillä voi olla rikoskeudellisia seurauksia. Ilmoituksen laadinnassa voi käyttää kahta tapaa, soittamalla 112 akuuteissa tilanteissa tai sähköisesti. Akuuteissa tilanteissa toiminta ohjeet tulee hätäkeskuksesta. Akuutissa tilanteessa tapahtuma on tapahtunut aivan äskettäin ja lapsi on välittömässä vaarassa, tai esimerkiksi somaattinen tutkimus on tehtävä kiireellisesti. Muissa tapauksissa, jossa rikos on tapahtunut aikaisemmin ja lapsi ei ole välittömässä vaarassa voit tehdä ilmoituksen poliisille sähköisesti. (THL 2023e, Lastensuojelun tarpeen selvittäminen.)

### 3.3 Ilmoitusvelvollisuus

Suomessa useiden ammattiryhmien työntekijöillä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Ilmoitus tehdään, jos työntekijä näkee tehtävässään tai saa tietää lapsen hoidon, kehityksen sekä huolenpidon vaarantavia tekijöitä. Lapsen erikoinen käytös voi myös edellyttää mahdollista lastensuojelu tarpeen selvittämistä. Työntekijällä on vaitiolovelvoitus työssään, mutta se ei estä tekemästä lastensuojeluilmoitusta. Velvollisuus koskee kaikkia työntekijöitä kuten vakituisia ja sijaisia. Ilmoitus tulee tehdä aina ensisijaisesti sen kuka tiedon saa, eikä sitä saa delegoida esim. esimiehelle koska se voi viivästyttää ilmoituksen tekemistä. Silloin kun olemme ammatissa, jossa sinulla on ilmoitusvelvollisuus, niin tulee sinun tehdä ilmoitus omalla nimelläsi. Perheillä on oikeus tietää, kuka ilmoituksen on tehnyt. (Innokylä 2022,2.)

Ilmoitusvelvollisuus koskee varhaiskasvatuksen, sosiaali- ja terveydenhuollon, nuorisotoimen, poliisitoimen, opetuksen tai koulutuksen järjestäjiä, rikosseuraamuslaitoksen, seurakunnan, palo- ja pelastustoimen sekä sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujen tuottajia. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös opetustoimen, kouluisten aamu- tai iltapäivätoimintaa tarjoava yksikön henkilökuntaa, rajavartio-

laitosta sekä tullin yksikköä. Vastaanottokeskusta, hätäkeskustoimintaa harjoittavaa yksikköä, Kansaneläkelaitoksen sekä ulosottoviranomaisen alaisuudessa toimia henkilöitä. (Innokylä 2022, 2.)

Sosiaalihuollon tuentarpeen arvioimiseksi ilmoitusvelvollinen henkilö voi täyttää myös ilmoitusvelvollisuutensa ottamalla yhteyttä hyvinvointialueen lastensuojeluun. Tämän voi tehdä yhdessä lapsen tai hänen vanhempiansa kanssa. Silloin kun ilmoitusvelvollinen henkilö on ollut yhteydessä sosiaalihuoltoon ei hänen tarvitse enää erikseen tehdä lastensuojeluilmoitusta samojen ilmoitussyiden perusteella. Kun yhteydenotto ei ole tarkoituksenmukaista tai mahdollista tehdä yhdessä esimerkiksi ajan puutteen vuoksi, on ilmoitusvelvollisen tehtävä lastensuojeluilmoitus. (THL 2023a, Työprosessit.)

### 3.4 Mitä tapahtuu ilmoituksen jälkeen

Lastensuojelu jakautuu erilaisiin lastensuojelun työprosesseihin. Asiakkuus itse lastensuojelun ja sosiaalihuollon kanssa alkaa vireilletulosta ja voi päättyä lapsen jälkihuoltoon. Ennen asiakkuuden vireilletuloa on käytössä jo ennaltaehkäisevä lastensuojelu, josta on kirjoitettu oma otsikko tässä opinnäytetyössä. Sosiaalihuoltolainmukaisesta tai lastensuojelu ilmoituksesta alkaa aina palvelutarpeen arviointi. Arviointi alkaa siitä, kun lastensuojelun työntekijä saa tiedon lapsesta, joka tarvitsee mahdollisesti tukea. Ilmoituksen tullessa lapsen tai huoltajan omasta yhteydenotosta, niin silloin sitä kutsutaan hakemukseksi. Ensimmäisenä selvitetään lapsen ja perheen lastensuojelutarpeen kiireellisyys. Tilanteet millä ei ole kiire, aloitetaan sosiaalihuoltolain 36 §:n mukainen palvelutarpeen arviointi. On kuitenkin tilanteita missä palvelutarpeen arviointia ei tarvitse aloittaa, esimerkiksi jos arvio on vasta tehty tai huomataan että lapsi tai perhe ei tule tarvitsemaan sosiaalipalveluita jatkossa. (THL 2023a, Työprosessit.)

Arvioinnissa selvitetään, tarvitseeko lapsi tai perhe lastensuojelun asiakkuutta. Asiakkuus lastensuojelun kanssa alkaa sosiaalityöntekijän huomatessa, että kasvuolosuhteet eivät turvaa lapsen kehitystä, terveyttä tai ne vaarantuvat muuten. Lapsi voi vaarantaa oman terveytensä ja kehityksensä omalla käyttäytymisellään



tai jos lapsi tarvitsee lain mukana tuomia palveluja ja tukitoimia. Kiireellinen lastensuojelutoimi lapsen kehityksen ja terveyden turvaamiseksi aloittaa aina asiakkuuden lastensuojelun kanssa. Asiakkuuden alkaessa lapsen ja perheiden asioita hoitaa aina sosiaalityöntekijä ja se merkitään lastensuojeluasiakirjoihin. Ilmoitus asiakkuudesta ilmoitetaan pääasiallisesti lapselle ja huoltajille. Tietyissä tapauksissa tieto voidaan jättää kertomatta huoltajalle tai toiselle heistä, jos se on lapsen edun vastaista. Lapsen muuttaessa toiselle hyvinvointialueelle on sosiaalityöntekijät ilmoitusvelvollisia siirtämään tieto sinne. (THL 2023a, Työprosessit.)

Asiakkuuden alkaessa tehdään lapselle asiakassuunnitelma. Suunnitelma tehdään jokaiselle lapselle yhdessä lapsen tai hänen huoltajansa kanssa ja se tulisi myös tarkistaa yhdessä heidän kanssaan. Suunnitelman ensisijainen tarkoitus olisi tehdä se asiakkaan kanssa yhteistyössä. Asiakassuunnitelmaa tulee kirjoittaa lapsen ja perheen saamat tuet, monesti perheille riittää avohuollontukitoimet, mutta joskus joudutaan lapsi kiireellisesti sijoittamaan ja sen jälkeen huostaanotamaan. Tällöin lapsi siirretään sijaishuollonpiiriin. (THL 2023a, Työprosessit.)

Päätöksiä tehdessä on aina kuultava lapsen ja perheen oma mielipide asiaan. Työntekijällä tulee kirjata aina kaikki ylös siitäkin huolimatta, että lapsen ja perheen näkökulma asioista olisi eri. Asiakkaiden oikeusturva on huomioitava prosessin jokaisessa vaiheessa. Joissakin tapauksissa esimerkiksi huostaanotossa päätös menee aina hallinto-oikeuden päätökseen ja se tulee antaa aina kirjallinen perustelu perheelle. Lastensuojelunlain mukaan osasta päätöksiä voi hakea oikaisua joko hallinto-oikeudelta tai oikaisuvaatimusta kunnan määräämältä toimimelta. Kaikilla päätöksillä ei kuitenkaan ole muutoksenhakuoikeutta. (THL 2023a, Työprosessit.)

## 4 VARHAISKAVATUS OSANA LAPSEN HYVINVOINTIA

### 4.1 Varhaiskasvatus ja siellä tehtävä lastensuojelu

Varhaiskasvatuksella varhaiskasvatuslain mukaan tarkoitetaan lapsen alle kouluikäisen tavoitteellista ja suunnitelmallista kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuutta. Varhaiskasvatuksessa painotetaan erityisesti pedagogiikkaan. Varhaiskasvatukseen ovat kaikki alle kouluikäiset lapset oikeutettuja, mutta myös tästä vanhemmat lapset, jos erityiset olosuhteet sitä vaativat. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 1:2 §.) Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kasvua, terveyttä, kehitystä ja oppimista (Heinonen ym. 2016, 21–22).

Varhaiskasvatus on tärkeä pienten lasten kehitystä, hyvinvointia ja oppimista edistävä palvelu sekä lapsille tärkeä kehitys- ja kasvuympäristö, jota tukee erilaiset lait ja ohjeistukset. Varhaiskasvatuksen tarkoitus on ehkäistä syrjäytymistä ja edistää lapsen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatus on isossa roolissa lasten perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteuttamisessa. (Heinonen ym. 2016, 142.)

Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan aina lapsen huoltajia ja heidän näkemyksiään. Yhteistyötä tehdään keskustelemalla vanhempien kanssa lapsen tuonti ja haku tilanteissa sekä varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä. Varhaiskasvatussuunnitelma on opetushallituksen valtakunnallinen määräys, jota ohjaa varhaiskasvatuslaki. Tarvittaessa yhteistyö palaverieita voidaan järjestää useampia vuoden aikana. Näin ennaltaehkäisevä lastensuojelu ja perhetyö toimii parhaimmillaan varhaiskasvatuksessa. (Räty 2021. 5.)

Varhaiskasvatuslain 7§ kerrotaan, että

*”varhaiskasvatuksen tehtävänä on monialainen yhteistyö ja kehittäminen. Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa”* (Varhaiskasvatuslaki 540/2018).

Tämä tarkoittanee yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Yhteistyö muiden tahojen kanssa vaatii aina huoltajien suostumuksen. Toiveissa kuitenkin olisi, että

palavereissa olisi mukana lapsen elämässä olevat aikuiset sekä myös perheen ulkopuoliset tahot esimerkiksi lastensuojelu. Lastensuojelu ja varhaiskasvatus saavat siirtää lasta koskevaa tietoa vanhempien annettua luvan siihen. Yhteistyön päämääränä on tukea vanhempien kasvatusvastuuta. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös muiden tahojen kanssa kuten edellä mainitun lastensuojelun. Erityisesti silloin tulisi kuitenkin kutsua lastensuojelu mukaan lasta koskevaan palaveriin, kun tiedostetaan lapsen suotuisan kehityksen vaaratekijät. Kaikki lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät on salassa pidettäviä asioita, mutta varhaiskasvatuslain mukaan tietoa voidaan siirtää, jos koetaan sen tavoitteena turvata lapsen edun mukainen varhaiskasvatus. (Opetushallitus 2018. 35.)

Varhaiskasvatuksen kehittämisen tärkeä lähtökohta on, että asiakkaat saisivat parempaa palvelua ammattilaisten tehdessä tiivistä yhteistyötä. Tästä puhutaan yleensä asiakaslähtöisyytenä, mikä tarkoittaa sitä, että viesti kulkee asianosaisille paremmin, asiakas tulee kuulluksi ja hänet otetaan mukaan oman hoitonsa ja palvelunsa suunnitteluun. Varhaiskasvatuksessa on tärkeä, että asiakkaan osallisuutta ja toimijuutta kunnioitetaan ja asiakas kokee, että hänen avuntarpeeseensa vastataan hänen lähtökohtiaan ymmärtäen. Ymmärretään että asiakas on toimija eikä passiivinen, vastaanottava kohde. (Kekoni, Mönkkönen & Pehkonen 2019, 89–90.)

Varhaiskasvatus työyhteisö missä toimii, moniammatillinen henkilöstö on tärkeä muistaa vuorovaikutustilanteissa eri ammattiryhmien erilaiset näkökulmat ja oppia niistä. Moniammatillisuus voikin olla hyvä voimavara työn teolle. Tyypillisiä haasteita moniammatillisen työskentelyn onnistumiselle ovat ammattien väliset valtakysymykset ja erilaiset asetelmat tiimissä. (Kekoni ym. 2019, 23.)

#### 4.2 Huolen herääminen varhaiskasvatuksessa ja puheeksiottaminen

Varhaiskasvatuksessa on suuri määrä lapsia ja henkilöstöllä on iso vastuu ehkäisevän lastensuojelun toteuttamisessa sekä lapsen huolen heräämisen varhaisessa puuttumisessa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävä on huomioida milloin varhaiskasvatuksen tuki ei enää riitä lapselle. Silloin kun henkilöstö näkee, että kasvun tukemisessa ja turvallisuudessa on puutteita, on lapsen ja perheen saatava tukea sosiaalihuollosta tai lastensuojelusta. (Räty 2019, 5–6.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tukena on jokaiselle lapselle tehtävä varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelma tulee kirjata jokaiselle lapselle ja siinä pitää huomioida lapsen oma mielipide ja toiveet. Suunnitelmasta tulee ilmetä tavoitteet lapsen kasvuun ja huolenpidolle varhaiskasvatuksessa. Tavoitteet suunnitelmaan tulee kirjata niin, että ne tukevat lapsen kehitystä, oppimista, hyvinvointia ja sitä miten niihin päästäisiin. Suunnitelmassa tulee olla mukana kaikki lapsen kasvuun liittyvät asiat kuten tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteutus. Varhaiskasvatussuunnitelma kirjoitetaan aina huoltajien kanssa ja mukana voi olla mahdolliset yhteistyötahot varhaiskasvatussuunnitelman kirjoittamisen hetkellä on hyvä ottaa kaikki huoli puheeksi. (Opetushallitus 2023.)

Ammattihenkilön olennainen osa työtä on varhainen puuttuminen ja huolen puheeksi ottaminen. Tärkeää on, että vanhemmuutta vahvistetaan sekä pulmat tunnistetaan varhaisessa vaiheessa. Ongelmien kasautumisen ehkäisyyn mietitään ja etsitään keinoja yhdessä vanhempien kanssa. Työntekijällä on tärkeä jakaa huolensa työyhteisön kanssa, sekä konsultoida muita tahoja huolenaiheesta. Huolen herättyä on tärkeää aloittaa keskustelu perheen kanssa mahdollisimman pian. Olisi hyvä selvittää millainen tukiverkosto heillä on, ja onko perheellä riittävästi voimavaroja lapsen hyvinvoinnista huolehtimiseen. Keskustelua tulisi käydä myös siitä onko tarvetta lisätukeen varhaiskasvatuksen sekä kasvatuksellisen tuen ja ohjauksen lisäksi. Vastuu huolen puheeksi ottamisella on ammattilaisella, jolla huoli lapsesta herää. Kokonaiskuva perheen tilanteesta syntyy parhaiten vanhempia kuunneltaessa. Huolen puheeksi ottaminen ei aina ole helppoa vanhempien kanssa, mutta vanhemmat kuitenkin tuntevat lapsensa parhaiten. Vanhemmat tuovat tiedon lapsen tilanteesta omasta näkökulmasta, kun taas varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on oma näkemyksensä. Tällaisessa tilanteessa työntekijällä voi herätä monenlaisia tunteita, ja niitä on helpompi hallita, kun asiaa on jo käsitelty etukäteen työyhteisössä. (Heinonen ym. 2016, 188–189.)

Asioiden puheeksi ottamiseen vaaditaan työntekijältä ammatillista rohkeutta, herkkyyttä sekä sensitiivisyyttä, joka myös vahvistuu työntekijällä kokemuksen kautta. Perheessä voi olla mielenterveysongelmia, päihde, rikollisuus tai taloudellisia vaikeuksia. Ammattilaisena on tärkeää, että lasta ja perhettä ei leimata

ongelmien vuoksi. Vanhemmilla voi olla pelko kertoa perheen ongelmista, sillä he eivät halua leimaantuvan tai he pelkäävät, että henkilökunnan suhtautuminen lapseen tai perheeseen muuttuu. Varhaiskasvatuksen henkilökunta on hyvä rohkaista vanhempia kertomaan lapsen kohtaamista kriiseistä tai jos perheessä on tapahtunut muutoksia mitkä vaikuttavat myös lapseen. Luottamuksellinen vuorovaikutus vanhempien kanssa syntyy rauhallisen, ammatillisen, eläytyvän kuuntelemisen kautta. Henkilökunta ei provosoidu ja loukkaannu vanhempien sanoista. Vanhemmille tulee välittyä tunne, että heidät otetaan vakavasti ja heitä kuunnellaan. Varhaiskasvatuksen henkilökunta voi paremmin tukea lasta muuttuneissa tilanteissa, kun tietävät perheen tilanteen sekä yhteistyö heidän kanssaan on kunnossa. (Heinonen ym.2016, 188–190.)

Huolen puheeksi ottaminen ei välttämättä onnistu ensimmäisellä kerralla ja siihen voi vaikuttaa monikin tekijä. Mahdollisesti tarvitaan useita keskustelun avauksia vanhempien kanssa, ennen huolen vähenemistä ammattilaisella. Aina puhuminen vanhempien kanssa ei tuota toivottua lopputulosta ja silloin työntekijä voi konsultoida sosiaalihuoltoa. Tarvittaessa voidaan tehdä vanhempien kanssa yhdessä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeenarvioinnista, jos vanhemmat ovat yhteistyössä. Lastensuojeluilmoitus tehdään, kun koetaan että yhteistyö vanhempien kanssa ei onnistu ja nähdään että lapsi tarvitsisi ulkopuolisen huolenpitoa. Ilmoitusta tehtäessä on aina velvollisuus kertoa myös asiasta vanhemmille. (Arnkil & Eriksson 2012, 26, 34, 39–40.)

#### 4.3 Kaltoin kohtelun yleisimpiä tunnusmerkkejä

Lasten kaltoinkohtelulla tarkoitetaan lapsen vanhempien ja muiden aikuisten toimintaa, joka vahingoittaa lasta fyysisesti tai henkisesti. Kaltoinkohtelun varhainen puuttuminen on olennaisen tärkeää, ja sillä ehkäistään tilanteiden pahentumista. Suomalaisessa yhteiskunnassa on jo pitkään ollut havaittavissa, että osalla lapsista asiat eivät ole hyvin. Korkea työttömyys, taloudelliset ongelmat, syrjäytyminen, alkoholin ja päihteiden käyttö ovat yleisimpiä ongelmia perheissä. Lapsi on yleensä se, joka ensimmäisenä alkaa oireilemaan ja ne heijastuvat sekä näkyvät myös päiväkodissa. Mitä aikaisemmin nähdään ja puututaan lasten vaikeuksiin,

sitä helpompi niihin on löytää ratkaisu sekä apu lapselle. (Varpu-projekti lapselle tukea ajoissa 2005, 3.)

Varhaiskasvatuksen henkilökunta on tärkeässä asemassa lasten turvallisen ja hyvinvoivan elämän takaajina. Yksi työmenetelmä ammattilaisella onkin varhaisessa puuttumisessa huolen herääminen, huolen puheeksi ottaminen, sekä havainnointi. Tavoitteena olisi saada varhaisen puuttumisen tarve mahdollisimman pieneksi, ja siksi sen tunnistaminen varhaiskasvatuksessa olisikin todella tärkeää. (Varpu-projekti lapselle tukea ajoissa 2005, 3.)

Lapsen lastensuojelutarpeen tunnistaminen voi työntekijällä herätä, kun lapsi itse kertoo tapahtumista. Jokainen lapsi oirehtii eri tavalla sekä hänessä voikin näkyä erilaisia hyvinvoinnin muutoksia. Yleensä lapsen pahoinvointi näkyy psyykkisenä ja fyysisenä oireiluna. Lapsella voi olla myös monenlaisia psykosomaattisia oireita, jotka yleensä häviävät itsestään. Jos lapsella näkyy esimerkiksi pysyviä ja vaikeita oireita, kuten hankalat syömisen ongelmat, päänsärky, uniongelmat ja vatsakivut, on syytä reagoida asiaan. (Liias 2009, 14–17.)

Kaltoinkohtelu satuttaa lasta sisältäpäin, eikä aina välttämättä näy ulospäin. Lapsen toistuva nöyryyttäminen, nimittely, mielipiteiden ja tekemisen mitätöinti, naurunalaiseksi tekeminen, pelottelu ja uhkailu ovat henkistä väkivaltaa, jotka aiheuttavat lapselle pelkoa, ahdistusta ja turvattomuutta. Psyykkinen pahoinpitely on myös haitallista lapsen tunne-elämälle ja psyykkiselle kehitykselle ja sen tunnistaminen voi monesti olla haastavaa. (THL 2023e, Lastensuojelun tarpeen selvittäminen.)

Lapsen kehitys saattaa altistua psykosomaattisille ja psyykkisille sairauksille, esimerkiksi masennukselle. Lapsi voi tuntea voimattomuutta sekä vihaa ja oireilla hyvinkin vakavasti psyykkisen kaltoinkohtelun seurauksena. Lapsi voi tuntea myös turvattomuutta sekä ahdistusta ja hänellä on isommat mahdollisuudet käytösongelmiin, sekä aggressiivisuus ja sopeutumattomuus kasvaa. Yleisimpiä oireita ovat myös oppimis- ja keskittymisvaikeudet väkivallasta kärsineellä lapsella. Koettu väkivalta heikentää myös lapsen minäkuva, itsetuntoa, sekä vaikeuttaa oman elämänsä hallintaa. Ongelmat eivät näy lapsessa aina heti, vaan voivat

ilmaantua vasta vuosien kuluttua tapahtuneesta. (THL 2023g, Lapsiin kohdistuva väkivalta.)

Lapsen laiminlyönnillä tarkoitetaan hänen perustarpeidensa huomiotta jättämistä ja toteuttamista. Laiminlyöntiä voi olla esimerkiksi lapsen hygieniasta huolehtimattomuus, tarjotun ravinnon vähäisyys, terveydenhoitoon hakeutumisen laiminlyöntiä, terveydenhoito- ohjeiden noudattamatta jättäminen sekä emotionaalisten tarpeiden laiminlyöntiä. Lapsen perustarpeiden laiminlyöntiä on myös piittaamattomuus ympäristön vaaroille. (THL 2023d, Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi.)

Laiminlyönti etenee useasti hyvin hitaasti. Lapsi ei välttämättä oireile näkyvällä tavalla, jonka vuoksi ammattilaisella on vaikea tulkita tilannetta ja puuttua siihen varhaisessa vaiheessa. Laiminlyönti on kaltoinkohtelemismuodoista tavallisin. Se voi olla hetkellistä, pidempiaikaista, tai tahallisesti aiheutettua. (Söderholm & Kiviti-Kallio 2012, 76–78.)

Emotionaalinen laiminlyönti voi olla tahatonta tai sitten tahallista, ja se voi tarkoittaa lapsen jatkuvaa torjuntaa, nöyryyttämistä, halveksuntaa sekä eristämistä. Emotionaalinen laiminlyönti voidaan jakaa viiteen kategoriaan. Kategoriat ovat vanhemmat eivät ole emotionaalisesti läsnä lapsen elämässä tai heidän käsityksensä lapsesta on väärä ja mahdollisesti negatiivinen. Vuorovaikutus on lapsen kanssa epäjohdonmukaista sekä lapsen ikään nähden epäasianmukaista. Vanhemmat voivat olla kyvyttömiä tunnistamaan lapsen yksilöllisyyttä ja psykologisia rajoja. Varhaiskasvatuksessa laiminlyönnin epäilyt lapsesta voi herätä esimerkiksi tilanteissa, kun lapsi on jatkuvasti epäsiisteissä vaatteissa ja hygieniasta ei huolehdi kunnolla kuten hampaista. Ammattilaisen epäily emotionaalisesta laiminlyönnistä voi herätä, kun lapsi tuodaan päiväkotiin eikä vanhempi osoita lapselle kiintymystä sekä turvaa. Huoli voi herätä myös silloin, kun vanhemmat selkeästi sivuuttavat lapsensa tarpeet. On myös hyvä seurata, jos lapsi näyttää kehitykseensä ja ikäänsä nähden hoikalta sekä esimerkiksi hoidossa on aina tavallista nälkäisempi. Lapsi voi myös itse kertoa, että kotona ei ole saanut ruokaa. (Söderholm & Kiviti-Kallio 2012, 80–81.)

Fyysisellä kaltoinkohtelulla tarkoitetaan lapsen kehon satuttamista. Fyysisen kaltoinkohtelun erilaisia tapoja ovat potkiminen, lyöminen, tukistaminen, hakkaaminen, kuristaminen, töniminen sekä polttaminen. (Holmberg 2000, 11.) Yhteiskunnassamme vallitsee erilaisia käsityksiä lapsen kasvatuksesta. Fyysisestä kaltoinkohtelusta on käytetty myös nimitystä kuritusväkivalta, joka kiellettiin lailla vuonna 1983. Kaltoinkohtelu aiheuttaa lapselle epämukavan olon sekä kipua, mutta ei fyysistä vammaa. Asiassa on lainsäädännöllä ollut iso vaikutus, jonka seurauksena lapsiin kohdistunut väkivalta on vähentynyt. Lapsen oireet voivat olla hyvin yksilöllisiä. Fyysiseen kaltoinkohteluun joutuneella lapsella saattaa ilmetä mustelmia, turvotusta sekä muita vammoja. Lisäksi fyysinen kaltoinkohtelu voi aiheuttaa erilaisia oireita, kuten vatsavaivat, erilaiset kiputilat, ruuansulatushäiriöitä, huimausta, sydämen tykytystä ja puutumistiloja. Erilaiset psyykkiset oireet ovat yleisiä fyysisen väkivallan uhrille. Väkivaltatilanteissa lapsi voi menettää kokonaan toimintakykynsä ja tulla täysin puolustuskyvyttömäksi. (Söderholm & Kivitielä-Kallio 2012, 100–101.)

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tarkoittaa lapsen koskemattomuutta loukkaavia tekoja. Niihin kuuluvat esimerkiksi lapsen painostaminen paljastamaan sukupuolielimensä, lapseen kohdistuva tirkistely, lapsen seksuaalinen koskettelu tai seksuaalinen väkivalta, lapsen painostaminen koskettamaan toisen henkilön sukupuolielimiä, yhdyntä, sukupuoli toimintaan painostaminen sekä lapsiin kohdistuva tirkistely. (Terveyskirjasto 2022.) Lakiin on merkitty lapsen seksuaalinen suojaikäraja 16 vuotta. Perhepiirissä tapahtuva lapsen seksuaalinen hyväksikäytön suojaikäraja on 18 vuotta. Seksuaalinen hyväksikäyttö kohdistuessa alle 16-vuotiaaseen tai perheessä alle 18-vuotiaaseen on kysymyksessä rikos, joka on lakiin merkitty. (19.12.2008/1009 Laki lapseen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä.)

Lapset oirehtivat hyvin eritavoin, jos ovat kohdanneet seksuaalista hyväksikäyttöä. Ilmeneminen riippuu lapsen kehitystasosta. Esimerkiksi pienellä lapsella voi ilmetä muiden ihmisten intiimien alueiden kosketteluna tai uhmakkaalla käyttäytymisellä tai oudoilla puheilla. (Liias 2009, 14). Lapsella voi näkyä myös ulkoisia merkkejä kuten turvotusta, mustelmia reisissä, ruhjeita ja haavaumia. Haavaumia voi olla myös sukupuolielimissä ja peräaukon ympäristössä. (Terveyskirjasto



2022). Maailmalla on tehty tutkimuksia, että mikään yksittäinen oire ei kerro suoraan lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä (Liias 2009, 14).

Oirehtiminen on yksilöllistä, ja jokainen ihminen reagoi pahaan oloon eri lailla. Täytyy muistaa, että lasten leikeissä on normaalia tietystä ikävaiheessa ja kehityksessä keskinäinen sukupuolielinten koskettelu ja katsominen. Tässäkin on huomattava ero, kun se menee pakonomaiseksi, runsaaksi tai siihen liittyy yhdynnän matkimista ja masturbointia. Tällöin on syytä punnita seksuaalisen hyväksikäytön mahdollisuutta. Joskus lapsi voi tunkea myös esineitä vaginaansa tai peräaukkoon mikä on huolestuttavaa. Seksualisoitunut sekä ikäkauteen kuulumaton käyttäytyminen, ylivirittäytyneisyys sekä puheet ovat myös yleisimpiä oireita, kun lapsi on tullut hyväksikäytetyksi. Kun lapsi on pieni ja on tullut hyväksikäytetyksi hän saattaa eristäytyä myös muista lapsista tai takertua aikuiseen ihmiseen. (Liias 2009, 14–16.)

## 5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTUS

### 5.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyömme aiheena oli laatia varhaiskasvatukselle PowerPoint-opas, milloin ja miten tehdä sosiaalihuollon arviointi tai lastensuojeluilmoitus. Samalla lisätä lukijan tietoisuutta sosiaalihuollon arvioinnista ja heidän tuestaan sekä lastensuojeluilmoituksesta ja poliisille tehtävästä ilmoituksesta. Tavoitteena on vahvistaa lukijan tietoisuutta mikä merkitys ilmoituksella on lapselle ja perheelle, sekä miksi se on tärkeä. Tarkoituksena on madaltaa varhaiskasvattajan kynnystä tehdä sosiaalihuollonmukainen arviointipyyntö tai lastensuojeluilmoitus. Työllä on tarkoitus myös selvittää, mikä on poliisin rooli lastensuojeluilmoituksen yhteydessä.

PowerPoint oppaassa hyödynnettiin meidän omaa kokemustamme sekä teoria- ja lakitietoa. Oppaasta pyrittiin tekemään selkeä, helposti luettava ja ymmärrettävä. Oppaaseen on lisätty esimerkkejä työyhteisön keskustelun avaajaksi ja fiktiivisistä tilanteista. Tarkoituksena on saada lukijat pohtimaan omaa toimintaansa tilanteissa ja miettimään, mitä hyötyä siitä voisi olla lapselle ja perheille. Oppaassa esimerkit ovat hyvin yksittäisiä, mutta sellaisia mihin varhaiskasvatuksen henkilöstö voi törmätä missä vaiheessa vain työuraansa.

Olemme huomannut työkokemuksemme, lehtipalstojen ja opiskelumme kautta, että nykyajan yhteiskunnassamme on paljon heikompiosaisuutta ja pahoinvointia lapsiperheissä. Tähän on tietysti monenlaisia tekijöitä, ja kaikki ei valitettavasti päädy aina edes sosiaaliviranomaisten tietoisuuteen. Perheet ja varhaiskasvatus tekevät jo tiiviistä yhteistyötä päivittäin. Varhaiskasvatuksen henkilöstö tuntevat lapsen ja perheen hyvin ja herkästi myös näkevät mahdollisen pienenkin pahoinvoinnin perheissä. Toivoisimme, että mahdollisimman monella varhaiskasvatuksen työntekijällä madaltuisi kynnys yhteistyöhön sosiaaliviranomaisen kanssa, kun PowerPoint-opas on käyty läpi varhaiskasvatuksen työyhteisössä.

## 5.2 Opinnäytetyön tutkimus- ja toteutusprosessi

Opinnäytetyöprosessimme alkoi syksyllä 2022 opinnäytetyösuunnitelman valmistamisella ja siinä toteuduimme aikataulussa. Ajatuksissamme pyöri suunnitelmaa aloittaessa, että tahtoisimme tehdä lastensuojeluun ja varhaiskasvatukseen tai koulumaailmaan liittyvän työn. Päädyimme kuitenkin valikoimaan varhaiskasvatuksen koska aihe oli silloin ajankohtaisempi ja tuntui tärkeältä tuoda heidän tietoonsa jotakin lastensuojelusta. Päädyimme tekemään PowerPoint oppaan lastensuojeluilmoituksista. Keskustelimme aiheesta yhden kunnan sosiaalityöntekijöiden kanssa ja heiltä ilmeni tarve tuoda esille PowerPoint oppaassa myös sosiaalihuollonmukaiset ilmoitukset, joten otimme asiasta selvyyttä ja toimme sen mukaan oppaaseen, vasta suunnitelman jälkeen.

Suunnitelmaa tehtäessä meillä oli ryhmäohjauksia kerran kuukaudessa ja sieltä saimme hyviä ideoita ja ajatuksia aiheeseen. Syksyn aikaan laajensimme tiedonhakua kirjastoihin ja valikoimme kirjoja lastensuojelun, sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen kirjoihin. Haimme tietoa ennaltaehkäisevästä lastensuojelusta ja sosiaalihuollosta sekä ilmoituksista. Tässä vaiheessa olimme vielä tiivistii yhteydessä kuntapalveluihin, jotka olivat meidän tukenamme alussa.

Kun aiheemme alkoi muotoutumaan meille, aloimme tutkimaan aiheeseen liittyviä erilaisia tutkimuksia, tehtyjä opinnäytetöitä, ja jo olemassa olevia oppaita. Tutkiminen antoi meille laadullista näkökulmaa omaan työhömmе. Laadulliseen analyysiin kuuluu, että aineistoon palaan aina uudelleen sekä perehtyy siihen hyvin. Analyysi vaiheessa opitaan tunnistamaan mitä aiheeseen kuuluu ja mitä jätetään poissa sekä osaa yhdistää kaiken tiedon yhteen. (Vilkkа 2021. Laadullinen analyysi.) Analyysia teemme koko toiminnallisen työmmе aikana ja kirjoitimme itselle muistiinpanoja ylös mitä kaikkea haluamme opinnäytetyöllämme kertoa ja opettaa. Tärkeä on rajata aihe, mikä välillä oli meille vaikeaa.

Suunnitelma valmistui ajallaan vuodenvaihteessa 2022–2023. Tämän jälkeen otimme yhteyttä yksilöohjaajaamme keväällä 2023 ja sovimme yksilöohjaus ajan, jossa suunnittelimme opinnäytetyömmе etenemisen. Sovimme, että aloitamme ensin kirjoittamaan teoria osuutta, josta on hyvä sitten jatkaa PowerPoint-oppaan

tekemiseen. Meillä oli heti alussa suunnitelma, että pyydämme ulkopuolista suunnittelijaa PowerPoint-oppaaseen, joka osaa visioda esitelmän silmälle miellyttäväksi. Tavoitteenamme oli edetä opinnäytetyössämme pikkuhiljaa. Lopullisen opinnäytetyön Power-Point esitys sekä kirjallinen osuus olisi valmis syksyllä 2023.

Keväällä 2023 jatkoimme työskentelyä yhdessä ja etsimme opinnäytetyöhömmme tarvittavaa tietoa, kirjoista, sekä muista luotettavista lähteistä. Analysoimme sieltä oleellisimman tiedon ja tärkeää on huomioida ajantasainen tietoperusta oppaaseemme, ja miettiä mitä laitamme teoreettiseen osioomme. Keväällä 2023, kun olimme valmistelemassa toimeksiantosopimusta, kävikin ilmi, että yhteistyökuntamme ei tarvitsekaan opasta siirryttäessä hyvinvointialueelle. Pienen takaiskun jälkeen päädyimme tekemään oppaan koko yhteiskunnan varhaiskasvatukselle.

Kesällä 2023 jatkoimme edelleen kirjoittamista ja tiedon analysointia. Tässä vaiheessa teorian tieto alkoi olemaan kasassa ja siirtyminen PowerPoint oppaan pariin. Opinnäytetyömme toteutimme toiminnallisena työnä. Tuotoksena teimme PowerPoint-oppaan ja sitä tukemaan kirjallisen osuuden. Opasta laatiessa ja suunnitellessamme teimme monenlaisia havaintoja. Halusimme, että opas olisi juuri varhaiskasvatuksen henkilöstölle yhteinen työkalu, joka on hyödyllinen ja helposti luettava sekä keskustelua herättävä. Ajatuksemme on, että henkilöstö pohtisi yhdessä oppaan esimerkkejä ja etsisivät niistä tarvittaessa lisätietoa.

Tuotoksemme arviointiin kuuluu koko kehittämisprosessi. Suunnittelu, toteutus, osallistuminen, ristiriitojen sovittelu, tuotos ja sen laatu. Opinnäytetyössä on tärkeää, että teoreettiset käsitteen on hyvin kerrottu ja aukaistu. Mitä paremmin käsitteet on aukaistu sitä paremmin kohderyhmä ymmärtää tuotoksen tarkoituksen. Tekstin ymmärrettävyys on tärkeää kohderyhmälle sekä tekijälle itselleen. Opinnäytetyö on aina etsimisen, pohtimisen ja kokeilemisen sekä löytämisen prosessi. Työmme on toiminnallinen ja saattaa vaatia hieman erilaista arviointia dokumentin luotettavuuteen, millainen toimeksiantaja on ja kuinka virallisesta hankkeesta on kyse. Tärkeä on, että opinnäytetyö on luotettava, ymmärrettävä, pätevä ja eettisesti oikein tehty (Vilkkä 2021, Yleistettävyys ja pätevyys, Kokonaisluotettavuus).

Arvioimme tuotoksen tulosta koko prosessin ajan. Opettajilta saimme hyviä muutoksia ideoita työhömmen. Otsikot vaihtoivat paikkaansa, ja opinnäytetyön nimi muuttui useasti. PowerPoint-oppaan sisältö eli koko prosessin ajan, ja lopputulokseen olemme tyytyväisiä. Ajatuksenamme oli, että työ kehittää myös meidän asiantuntemustamme ja voimme sitä myös tuoda varhaiskasvatuksen henkilöstölle PowerPoint-oppaan muodossa sekä teoria osuudella.

### 5.3 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys ja sen merkittävyys korostuu opinnäytetyötä tehdessämme. Opinnäytetyömme ei ole tutkimus vaan toiminnallinen työ. Suurimmaksi eettiseksi kysymykseksi mietimme sitä, että ilmaisemme tarpeeksi selvästi opinnäytetyössämme tutkitun tiedon ja teorian jonkun muun tutkijan luomaan tietoon. Loimme tuotoksen, jossa teoriapohja pohjautuu eri sosiaalialan ammattilaisten tuotoksiin. Meidän tuli olla tarkkana siitä, että kunnioitamme näiden tutkijoiden työtä ja viittaamme ja merkitsemme lähteet asianmukaisella tavalla. Työmme perustuu myös lainsäädäntöön ja on tärkeää, että merkitsemme lakipykälät oikealla tavalla ja ne ovat helppo ymmärtää.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen työ ja näin ollen työelämä- ja käytäntölähtöinen. Olemme perehtyneet aiheeseemme, ja ymmärrämme että se tulee kaikkien luettavaksi, joten haluamme tehdä siitä sellaisen, jota on helppo lukea sekä ymmärtää. Tutkimusetiikka nousee yleensä tieteen ja median puheenaiheeksi aina silloin kun tieteessä tapahtuu jotain väärinkäytöksiä. Lastensuojelu on yksi aika yleinenkin uutisotsikko mediassa. Eettisesti hieman kyseenalaistavaa tekoa voidaan perustella joko totuuden tieteen nimissä tai niin että tekojen tulosten tulisi olla mahdollisimman hyödyllinen monelle. Keskeisimpiä tutkimusetiikan näkökulmia on myös muiden tutkijoiden huomioiminen kunnioittavasti. (Mäkinen 2006, 5.) Käytämme opinnäytetyössämme luotettavia lähteitä sekä huomioidaan työssämme huolellisuus, rehellisyys, avoimuus, asiakaslähtöisyys sekä vastuullisuus.

Tiedon siirtyminen digitaalisuuteen sekä tietotekniikan kehitys muutos näkyy tutkimusetiikassa. Plagiointi on tullut tutkimuksissa entistä yleisemmäksi. Tämä on

epäeettistä toimintaa, mutta toisaalta plagioinnin jäljitys on myös kehittynyt ja helpottunut paljon nykypäivänä. (Mäkinen 2006, 158.) Me haluamme kirjoittaa tässä opinnäytetyössämme tietoa omin sanoin sekä ajatuksin luotettavaa kirjallisuutta käyttäen. Tärkeänä luotettavuutena näemme myös, että lähdemateriaalimme olemme koonneet huolella oppaaseen varhaiskasvatuksen ammattilaisille ja niissä on luotettavia neuvoja ja esimerkkejä haastaviin tilanteisiin.

Eettisyys on sosiaalihuollon työssä tärkeä, ja se tukee kokonaisvaltaista asiakas-  
turvallisuutta. Työ perustuu asiakaslähtöisten arvojen hyväksymiseen sekä ihmisoikeuksien ja ammattieettisten ohjeiden tuntemiseen sekä sosiaalihuollon lainsäädäntöön ja soveltamiseen erilaisissa työntehtävissä. Työntekijän on tärkeä myös työssään omista arvoista riippumatta kunnioittaa asiakkaan oikeuksia mitä valintoja he tekevätään elämässä tai miten he ajattelevat asiat. (Ranta ym. 2022, 11.)

Työntekijän on tärkeää pohtia työssään etiikkaan liittyviä asioita ja osaa kriittisesti tarkastella omaa toimintaansa. Jokaisella meillä on yksilölliset arvot elämässä. Etiikalle normaalia on moraalisten kysymysten pohtiminen. Yleisimpiä kysymyksiä on miten muita ihmisiä tulisi kohdella? miten elämää kuuluisi elää? ja mikä tekee teoista oikean tai väärän?

Eettisyys näkyy myös sosiaalihuollossa. Varhaiskasvatuksen henkilöstö joutuvat kohtaamaan työssään tilanteita, joissa on pohdittava sosiaalialalle tärkeitä arvoja ja pyrittävä pitämään niistä kiinni. Työssä kohtaa asioita missä pitäisi osata toimia oikein ja ajatella oikein. Ihmisarvo, ihmisoikeudet ja oikeuden mukaisuus ovat keskeisimpiä eettisiä periaatteita ja ammattietiikan lähtökohtia sosiaalialalla. (Ranta ym. 2022,11.)

Lainsäädäntö ja eettiset arvot asettavat tietyt raamit, minkä puitteissa mietitään, mikä moraalisesti paras mahdollinen ratkaisu olisi sosiaalityössä ja varhaiskasvatuksessa. Eettiset arvot ja viime kädessä laki menevät aina erilaisten mielipiteiden edelle. Tosi asioiden rehellinen pohtiminen, parempien ratkaisujen ja muutosten työstäminen elämässä on välttämätöntä työssä. Eri yhteistyötahojen kanssa tarvitaan reflektointia kaikkien osapuolten kesken. Näihin voi kuulua eri

viranomaisia, sosiaali- ja terveydenhuollosta, kasvatusalalta, elinkeinotoimesta ja poliisista. Päämääränä taata tukea tarvitsevien ihmisten palveluketjujen toimivuus. (Nivala & Ryynänen 2019, 219.)

Miten hyvä elämä toteutetaan ja miten ammattilaisena osaamme vaikuttaa eettisiin toimintatapoihin. Arvomme määräytyvät siitä mitkä asiat ovat meille tärkeitä ja miten arvioimme oikean ja väärän. Dialoginen kohtaaminen on lapsen ja perheen sekä yhteistyökumppaneiden kanssa osa arvokasta työtä. Dialogia tarkoittaa, kahden tai useamman ihmisen vuoropuhelua ja keskustelua. Se tarkoittaa myös luottamuksellista ilmapiiriä, sekä siinä tavoitellaan molemminpuolista ymmärtämistä, mutta ei yksimielisyyttä. On tärkeää, että ei lähdetä kritisoimaan tai asennoitumaan arvostelevasti lapsen, perheen ja yhteistyökumppaneita kohtaan. (Nivala & Ryynänen 2019, 230.)

#### 5.4 Toiminallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on tutkimusperustaista, ammattikäytännöistä lähtevää kehittämistoimintaa. Toiminnallinen opinnäytetyö on hyvin yleinen erityisesti ammattikorkeakouluissa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä käytetään tietojen keräämiseen samoja tutkimuksellisia menetelmiä, kuin tutkimuksellisessa työssä, menetelmiä käytetään vain väljemmin. Tutkimusmenetelmät vaihtelevat toisistaan toiminnallisissa opinnäytetyöissä. Tutkimusmenetelmiä on monta, kuten laadullinen tutkimus, määrällinen tutkimus sekä taiteellinen tutkimus. Työn tarkoitus riippuu kehitettävästä käytännöstä ja tavoitteista toiminnallisessa opinnäytetyössä. Tehdessä toiminnallista opinnäytetyötä, kerättyä aineistoa ei tarvitse analysoida yhtä tarkasti. Laadullista tutkimusasennetta yleensä käytetään, kun toteutetaan ideaa, joka on kohdennettu kohderyhmän näkemyksiin. (Vilkkä 2021, Toiminnallinen opinnäytetyö, Luotaintutkimuspaketti.) Opinnäytetyössämme käytimme toimintatutkimuksen ideaa, jonka avulla erilaisissa yhteisöissä yritetään löytää ratkaisu käytännön ongelmaan. Toimintatutkimus ei tule pelkästä teoriasta, vain siinä käytäntö sekä teoria vuorottelee ja tutkijan rooli on olla aktiivisena toimijana sekä tutkimuksen tarkoituksena on vaikuttaminen ja muutos. Toimintatutkimuksessa voidaan käyttää laadullisen tutkimuksen menetelmiä analysointiin sekä tiedonkeruuseen. (Tampereen yliopisto 2023, Toimintatutkimus.) Toisin kuin laadullisella

tutkimuksella, toiminnallisella tutkimuksella pyritään vaikuttamaan toimintaan. Kun perustutkimuksella tavoitellaan tiedon ja totuuden löytämistä, toimintatutkimus pyrkii ratkaisemaan ongelmia ja perusolettamuksena on, että yhteisön jäsenet voivat ratkaista ne itse. (Vilkka 2021, Toiminnallinen opinnäytetyö.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää sekä luoda ratkaisuja johonkin käytännön ongelmaan ja tästä syystä meille valikoitui milloin ja miten tehdään sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointi tai lastensuojeluilmoitus varhaiskasvatuksessa. Toiminnallisen työn aiheet yleensä nousevat tarpeelliseksi työelämässä huomatuihin puutteisiin. Opinnäytetyöllämme pyrimme kehittämään käytännön toimintaa varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena toiminnallisella opinnäytetyöllä on tuottaa jokin tuotos, kuten opas, esine, tapahtuma, ohjekirja tai portfolio. Tutkimus ei ole toiminnallisen työn tarkoitus. Lähdekritiikkiin on kiinnitettävä erityistä huomiota, kun tuotoksena on tietopaketti, opas, ohjeistus tai muistilista. (Vilkka & Airaksinen 2004, 6.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tulee muistaa hyvä tieteellinen käytäntö. Toiminnallisen opinnäytetyön vaiheita ovat suunnittelu, analysointi ja kirjoittaminen ihan kuten tutkimuksellisessakin. Suunnitteluvaiheessa eli ensimmäisessä pallorellaan ajatuksissa kysymyksiä ja miten opinnäytetyö toteutetaan. Toinen vaihe on tiedon etsintä, analysointi ja sen läpi käyminen. Kolmannessa vaiheessa on raportin kirjoittaminen ja esittäminen. (Vilkka 2007, 13, 103, 155.)



## 6 POHDINTA

Aiheemme on mielestämme hyvin ajankohtainen. Varhaiskasvatuksen palveluun Suomessa on kaikilla vanhempainvapaan jälkeen oikeus, sekä alle kouluikäisillä lapsille. Varhaiskasvatus on muokkautunut omanlaisekseen lakien, määräysten ja sopimusten myötä. Tärkeässä roolissa on myös eettiset periaatteet. Näiden ohjeistuksien myötä on tarkoitus taata työntekijöiden ja asiakkaiden oikeusturva ja samalla tuottaa laadukasta varhaiskasvatusta. Ajattelempa, että varhaiskasvatuksen yhteistyö sosiaalityön tai lastensuojelun kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Lastensuojelu voi olla yhteydessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi lastensuojelunpalvelutarpeen arvioinnissa jo. Monesti voidaan myös katsoa, että lastensuojelun olisi hyvä tavata lasta neutraalissa, mutta lapselle tutussa ympäristössä kuten päiväkodissa. Mahdollinen yhteistyö saattaa kehkeytyä, jo hyvin varhaiskasvatuksen tekemästä lastensuojeluilmoituksesta.

Alan kouluissa lisätään enemmän tietoa lastensuojeluilmoituksista varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Siitä huolimatta kuitenkin henkilökunnalla on vielä tietämättömyyttä, milloin ja miten tehdä lastensuojeluilmoitus. Monella työntekijällä voi olla myös pelko lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, vaikka heillä on ilmoitusvelvollisuus. Mahdollisesti henkilökunta arvailevat ja heillä on vähäistä tietoa lastensuojeluilmoitus asiassa. Voisiko olla, että he jäävät ilmoituksen jälkeen ilman lastensuojelun kanssa tehtävää yhteistyötä ja tämän takia ilmoitusten tekeminen pelottaa. Huoltajat saattavat olla hiljaa asiasta, kun voivat olla suuttuneita tai loukkaantuneita varhaiskasvatuksen henkilöstölle ilmoituksen tekemisestä. Ajattelimme, että tekemämme opas helpottaisi ja madaltaisi kynnystä joustavaan yhteistyöhön vanhempien ja eri ammattiryhmien kanssa. Huolen puheeksi ottaminen ja ilmoitusten tekeminen on tärkeää ennaltaehkäisevää työtä.

Toimme esille kirjallisessa työssämme, mitä on varhaiskasvatus ja miten huolen herääminen siellä merkitsee ja miten siihen reagoida. Teoriaosuudessamme toimme esille myös, miksi ilmoitukset ovat tärkeitä ja miten niitä tehdään ja kelle ilmoitusvelvollisuus kuuluu. Teoriaosuudessa käsittelemme myös lapsen kaltoinkohtelun merkkejä, mitkä helpottaisivat mahdollisesti lukijan ymmärrystä

miten pienistäkin asioista sen voi huomata, jos lapsi joutuu kaltoinkohtelun kohteeksi. Lapsi on useasti lojaali vanhemmilleen eikä näin uskalla sanoa siitä toiselle aikuiselle. Tässä onnistuimme mielestämme hyvin, vaikka otimme vain yleisimpiä aiheita esille. Työ piti rajata johonkin.

Työtämme aloittaessa ajatuksemme olivat ehkä hiukan erilaiset yhteistyön myötä, ajatuksemme hiukan muuttui ja työmme muutti muotoaan loppua kohden. Tiesimme itsekkin aiheesta suhteellisen vähän, vaikka kokemusta varhaiskasvatuksesta on paljon. Esimerkiksi sosiaalihuoltolain mukaisesta ilmoituksesta on puhuttu yllättävän vähän missään yhteydessä ja työtä tehdessämme tähän asiaan paneutuessa asia kuitenkin selkeytyi meillekin.

Alkuperäinen suunnitelmamme oli, että teemme opinnäytetyömme kunnalle. Hyvinvointialueelle siirryttyä toimeksiantajaksi olisi muuttunut hyvinvointialue ja tällöin he perääntyivät. Kunnioitimme heidän toivettaan ja teimme uudet suunnitelmat työmme tarkoitukselle. Päädyimme että opinnäytetyömme toimeksiantajaksi tuli Lapin ammattikorkeakoulu. Tämä näin jälkeensä harmittaa, mutta vaati vain hiukan enemmän työtä saada paketista haluamme kokonaisuus. Toisaalta se antoi myös erilaisen vapauden toimia, kun pohdittiin kokonaiskuva.

Haasteita työssämme riitti muitakin kuin toimeksiantajan perääntyminen. Aiheemme oli niin laaja ja sitä piti pystyä rajaamaan. Alkujaan jos olisimme pysyneet lastensuojelussa ja varhaiskasvatuksessa olisi tilanne ollut helpompi, mutta sosiaalihuollon lisätyämme alkoi ongelmia kasaantua. Aiheena varhaiskasvatus, lastensuojelu ja sosiaalihuolto ovat laajoja ja pelkästään yhdestä aiheesta olisi saanut kirjoitettua valtavat määrät. Lastensuojelu ja varhaiskasvatus ovat varsinkin aiheita, jotka ovat yleisestikin paljon tutkittuja, mutta erillään, ei yhdessä. Vähemmän löytyi tietoa sosiaalihuollon mukaisista ilmoituksista. Koimme kuitenkin saavamme kaiken oleellisen mikä liittyi varhaiskasvatuksen henkilökunnan työhön tai mitä tietoa he mahdollisesti tarvitsevat lasten hyvinvoinnin eteen sosiaalihuollon ja lastensuojelun näkökulmasta.

Poliisille tehtävän ilmoituksen halusimme lisätä mukaan tekstiin ja esimerkkeihin itse oppaassa, syystä että tästä aiheesta olemme kuulleet puhuttavan viimeisten

vuosien aikana todella vähän. Halusimme herätellä myös henkilökunnan tietoisuutta, että aina ei riitä pelkkä lastensuojeluilmoitus. Vaikka poliisille tehtävä ilmoitus ei työmme lähtökohdissa ollut eikä nimessäkään, mutta emme usko sen olevan haitaksikaan.

Toivomme, että tämä opinnäytetyömme auttaa vahvistamaan varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoisuutta, milloin ja miten tehdä sosiaalihuollon mukainen arviointipyyntö vai lastensuojeluilmoitus. Toivomme että PowerPoint-oppaan esimerkkien kautta varhaiskasvatuksen henkilökunta saisi hyvää keskustelua työyhteisössä aikaiseksi, miten muuttuvissa tilanteissa osattaisiin toimia lasten ja perheen parhaaksi. Varhaiskasvatuksessa työskentelee moniammatillinen henkilöstö. Yleisimpiä nimityksiä henkilöstölle on varhaiskasvatuksen opettaja, - lastenhoitaja, - sosionomi ja - erityisopettaja.

Moniammatillinen työyhteisö takaa paremmat onnistumiset varhaiskasvatuksen suunnitelman toteutuksessa. Lapsen hyvinvoinnista vastaa näin ollen moniammatillinen tiimi. Siitä huolimatta vaikka varhaiskasvatuksessa toimii moniammatillinen tiimi niin ilmoitus määrä on vähäistä ja toivomme heidän käyvän enemmän keskustelua aiheesta ja jakavan tietoa toisillensa. Onkin tärkeä, että henkilöstö osaa käyttää hyödyksi moniammatillista osaamista ja ymmärtää että jokaisella ammatilla on oma roolinsa yhteiskunnassa. Tärkeä olisikin, että kaikkien työnkuvat olisivat hyvin selkeät ja jokaisen henkilön ydinosaaminen ja vastuut olisi kaikkien tiedossa. Tällä työllämme pyrimme helpottamaan lapsen lisäavun saantia varhaiskasvatuksen henkilöstön ulkopuolelta.

Opinnäytetyön tekeminen oli meille hyvin opettavaista. Saimme perehtyä meille tärkeään aiheeseen ja syventää osaamistamme erilaisten lähteiden ja keskustelujen avulla. Työmme vahvisti omaa osaamistamme ja toi varmuutta siitä, että osaamme tulevana ammattilaisina tarjota lapselle ja hänen huoltajilleen apua huolen herätessä. Tilanteisiin varhaiskasvatuksessa ei ole yhtä oikeaa tapaa toimia. Tärkeintä on henkilökunnan velvollisuus, vastuu lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä ja kasvusta sekä kuinka ottaa huoli puheeksi vanhempien kanssa keskustelevasti, rakentavasti ja tarjota apua ilman syyttävää ja syylistävää ilmapiiriä.

Opinnäytetyöprosessi suunnittelusta toteutukseen sekä valmistumiseen kesti yhteensä meillä vuoden. Harmailta hiuksilta emme välttyneet, vaikka aikataulun olimme katsoneet niin, että aikaa on riittävästi. Vastoinkäymiset sekä muuttuneet elämäntilanteet omassa henkilökohtaisessa elämässämme muuttivat aikataulua prosessin aikana ja loppua kohden tuli kuitenkin kiire. Olemme kuitenkin hienosti työskennelleet parina toisen mielipiteet huomioiden ja toista kunnioittaen. Emme kokeneet, että itse parityöskentely olisi tuonut haasteita vaan molempien omat muuttuneet elämäntilanteet. Hienosti vedimme yhtä köyttä loppuun asti.

Kokonaisuutena olemme erittäin tyytyväisiä opinnäytetyöhömmе. Pohdimme, että vanhempien tietoisuutta lastensuojeluprosessista varhaiskasvatuksessa tulisi lisätä, kuin myös tietoisuutta vanhemmille miksi näin menetellään, kun huoli lapsesta herää varhaiskasvatuksessa. Lastensuojelun tarjoama apu tulisi olla mielestämme avoimempaa sekä matalammalla kynnyksellä saavutettavampaa. Kehitettävä idea voisi olla myös, miten lastensuojelun näkyvyys ja palveluiden saatavuus varhaiskasvatuksessa voitaisiin tuoda perheille tietoisuuteen esimerkiksi vanhempainillassa. Ajattelemme, että lastensuojelun tavoitteita ja toimintaa tulisi tuoda enemmän esille henkilökunnalle kuin myös vanhemmille, että ikävät mielikuvat ja sosiaalihuollon todellinen toiminnan laatu olisi selvillä. Onhan lastensuojelu ja sosiaalihuolto monesti täysin väärinymmärretty.

Saimme opinnäytetyötä tehdessä suuren määrän lisää tietoa ja itsevarmuutta sekä työkaluja tulevaisuuteen. Opinnäytetyömme opas on heti käyttövalmis ja sitä voivat heti hyödyntää varhaiskasvatuksen henkilökunta. Toivottavasti moni ottaa käyttöönsä jatkossa sen varhaiskasvatuksen työkentällä ja saisimme yhdelle lapselle tai perheelle sillä apuja.

Hyvänä ohjenuorena on pitää; jos miettii että pitäisikö ottaa yhteyttä sosiaalihuoltoon niin silloin ehdottomasti pitää ottaa yhteyttä sosiaalihuoltoon ja vaikka kysyä konsultaatioapua. Konsultaatioapua voi tehdä myös nimettömänä eikä näin ollen ole keneltäkään pois.

## 7 LÄHTEET

Araneva, M. 2016, Lapsen suojeleminen. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Arnkil, T. & Eriksson, E. 2012. Huoli puheeksi – Opas varhaisista dialogeista. 8. painos. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Oppaita 60. Tampere: Juvenes Print.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hakalehto, S., Toivonen, P. 2016. Lapsen oikeudet lastensuojelussa. 1.painos. Kauppakamari. Helsinki: Hansaprint Oy.

Helsingin yliopistollinen sairaala (HUS). 2021. Eräät ilmoitus- ja yhteydenottovelvollisuudet lastensuojelulain, sosiaalihuoltolain ja vanhustalvelulain mukaan. Johtajaylilääkärin ohjeen 18/2020 liite 1. Viitattu.21.6.2023 <https://www.edus-kunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2021-AK-366997.pdf>.

Holmberg, T. 2000. Lapset ja perheväkivalta. 2 painos. Lasten keskus. Karisto Oy: Hämeenlinna.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2006. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. Ensimmäinen painos. WSOY oppimateriaalit Oy.

Innokylä. 2022. Toimintamalli. Lastensuojeluilmoituksen prosessi. Viitattu.30.4.2023 PowerPoint-esitys (innokyla.fi).

Itä-uusimaa hyvinvointialue. 2023. Lastensuojeluilmoitus. Viitattu.21.6.2023 <https://itauusimaa.fi/etusivu/lapsiperheille/lapsiperheiden-sosiaalityo2/lastensuojelu/#Lastensuojeluilmoituksen-teko>.

Kekoni, T., Mönkkönen, K. & Pehkonen, A. 2019. Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Gaudeamus Oy.

Kuusikko-työryhmä 2022. Viitattu 11.11.2022. Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelut ja kustannukset. Viitattu 8.6.2023 [https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22\\_06\\_01\\_Kuusikko\\_Lastensuojelu\\_2021.pdf](https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_06_01_Kuusikko_Lastensuojelu_2021.pdf).

Laki lapseen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä 19.12.2008/1009.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999. Viitattu.21.6.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>.

Lapsen oikeudet. 2022a. Kun lapsen oikeuksia loukataan. Viitattu.12.6.2023 <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoi-keudet/kun-lapsen-oikeuksia-loukataan/>.

Lapsen oikeudet. 2023b. Lapsen oikeuksien sopimus turvaa lasten ihmisoikeudet. viitattu 16.8.2023 <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/>.

Lastensuojelulaki 12.4.2007/417. Viitattu 22.6.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>.

Liias, H. 2009. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tunnistaminen ja jatkotoimenpiteet. Kirjapaino: Oy Fram Ab. Vaasan ammattikorkeakoulu.

Mahkonen, S. 2003. Lastensuojeluilmoitus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Mahkonen, S. 2018. Vuoden 2018 varhaiskasvatuslaki. Helsinki: Edita Publishing oy.

Minilex. 2021. Ehkäisevä lastensuojelu. Viitattu 23.9.2022 <https://www.minilex.fi/a/ehk%C3%A4isev%C3%A4-lastensuojelu>.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Gummerus kirjapaino oy.  
Nollalinja. 2019. Fyysinen väkivalta. Viitattu 19.3.2023 <https://nollalinja.fi/mika-on-vakivaltaa/fyysinen-vakivalta/>.

Nivala, E. & Ryytänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Opetushallitus. 2023. Mitä on varhaiskasvatus. Viitattu 18.8.2023 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>.

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. PunaMusta Oy. Helsinki 2019.

Ranta, E., Lehtinen, U., Sulkakoski, S., Turunen, H., Niemi, P., Järveläinen, M., Martti, M., Rantanen, M. & Sosiaalialan opiskelijat TASO ry. 2022. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. 3. painos. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö talentia ry. Punamusta oy 2022. Viitattu 19.7.2023 <https://talentia.lukusali.fi/index.html#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a>.

Räty, T. 2019. Lastensuojelulaki, käytäntö ja soveltaminen. 4 uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Saastamoinen, K. 2016. Lapsen suojelu. Viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä. Käsikirja arjen toimintaan. Keuruu: Edita Publishing oy.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Viitattu 13.7.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2023. Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus. viitattu 16.8.2023 <https://stm.fi/sosiaalityo>.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Viitattu.12.7.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P7>.

Suomi.fi.2023. Lapsiperheiden asiakasohjaus Perheneuvo. Viitattu 28.7.2023 <https://www.suomi.fi/palvelut/lapsiperheiden-asiakasohjaus-perheneuvo-etela-savon-hyvinvointialue/458f4b23-af21-40ab-b9c6-0dc1e45dfcbc>.

Söderholm, A. & Kivitie-Kallio, S (toim.) 2012. Lapsen kaltoinkohtelu. 2. painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Tampereen yliopisto. 2023. Toimintatutkimus. Tietoarkisto. Viitattu.6.9.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/toimintatutkimus/>.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. 1.painos. WSOYpro Oy. Helsinki.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL). 2023a. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Viitattu 18.8.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi>.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL). 2023b. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Erityiskysymykset. Ilmoitusvelvollisuus. Lapseen kohdistuvasta väkivallasta. Ilmoituksen tekeminen poliisille. Viitattu 16.8.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/ilmoitusvelvollisuus-lapseen-kohdistuvasta-vakivallasta/ilmoituksen-tekeminen-poliisille>.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023c. Lastensuojelukäsikirja. Työprosessit. Lastensuojeluilmoitus ja lastensuojeluasian vireilletulo. Lastensuojeluilmoitus. Viitattu. 6.6.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023d. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Lastensuojeluilmoitus ja lastensuojeluasian vireilletulo. Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi. Viitattu.12.6.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/yhteydenotto-sosiaalihuoltoon-tuen-tarpeen-arvioimiseksi>.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023e.Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi. Lastensuojeluilmoitus ja suojeluilmoitus ja lastensuojeluilmoituksen vireilletulo. Lastensuojelun tarpeen selvittäminen. Viitattu.6.5.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojelun-tarpeen-selvittaminen>.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023f. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Mitä on lastensuojelu. Viitattu 4.4.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023g. Väkivalta. Eri ryhmiin kohdistuva väkivalta. Lapsiin kohdistuva väkivalta. Viitattu. 27.3.2023 <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/eri-ryhmat-ja-vakivalta/lapsiin-kohdistuva-vakivalta>.

Terveyskirjasto. 2022. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Viitattu.18.3.2023 <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00941>.

Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto- Lunden, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. 2016. Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Unicef. 2022. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu.12.6.2023 <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/>.

Valtioneuvosto ja ministeriöt. 2021. Varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen oikeus tukeen vahvistuu merkittävästi 1.8.2022. Viitattu 26.6.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/varhaiskasvatukseen-osallistuvan-lapsen-oikeus-tukeen-vahvistuu-merkittavasti-1.8.2022>.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018 Viitattu 22.6.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>.

Varpu Projekti. Lapselle tukea ajoissa. 2005. Opettaja 38B. Viitattu 20.3.2023 <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Varpu-tukea-lapselleajoissa.pdf>.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallisen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H.2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujaan.Jyväskylä: Ps-Kustannus. Viitattu.5.9.2023 <https://www.elibslibrary.com/reader/9789523701236/preview>.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa, määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä; Gummerus Kirjapaino Oy.

YK:n lasten oikeudet. 2021. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään elämään. Viitattu 28.5.2023 <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/jokaisella-lapsella-on-oikeus-hyvaan-elamaan-ja-kasvuun/>.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.



## LIITTEET

Liite 1. PowerPoint opas varhaiskasvatuksen henkilöstölle.



## Opas sinulle, varhaiskasvatuksen ammattilainen.

Tämän työn tarkoituksella pyrimme lisäämään varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoisuutta milloin ja miten tehdään sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointi tai lastensuojeluilmoitus varhaiskasvatuksessa.

Ensisijaisesti pyritään aina saamaan perheille apua hyvissä ajoin ennen tilanteen kriisiytymistä. Älä siis epäröi ottaa yhteyttä sosiaalihuoltoon ja kysyä sieltä apua. Sinun ei välttämättä tarvitse tietää onko tarpeen tehdä mikä ilmoitus, mutta tällä työllä toivomme sinun ymmärtävän kuinka tärkeitä ilmoitukset ovat.

Tässä oppaassa on esimerkkejä tilanteista, jotka ovat suuntaa antavia. Toivomme työn herättävän keskustelua työyhteisössänne ja miettivän ratkaisuja miten tilanteissa toimitaan.

**On tärkeä muistaa, että jokainen perhe ja lapsi ovat yksilöitä.**

Sosiaalihuoltolain (1.4.2015) perusteella perheet voivat saada jo varhaisessa vaiheessa apua ja tukea arkeensa. Samalla lastensuojeluasiakkuuden kriteerit ovat tiukentuneet.

## Lastensuojelulaki; 2 §

- Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa ([361/1983](#)) säädetään.
- Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin.
- Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Jäljempänä tässä laissa säädetyn edellytyksin lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

7.9.2023

6

7.9.2023

5

## Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolaki turvaa lapsen ja perheen ensisijaisen tuen tarpeen.

Sosiaalihuoltolain 13 § mukaan:

”Lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada viipymättä lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut. Palveluja on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina niitä tarvitaan. Palvelujen on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa”.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301

## Lastensuojelulain mukainen ilmoitus

- Työntekijän on TEHTÄVÄ lastensuojeluilmoitus, jos on saanut tietää lapsesta, jonka *hoidon ja huolenpidon tarve tai lapsen kehitystä vaarantavat olosuhteet tai omakäyttäytyminen* edellyttää mahdollisen lastensuojelu tarpeen selvittämisen.
- Ilmoitus on tehtävä tilanteessa, jossa on vakava huoli lapsesta. Olette esimerkiksi saanut tietoon perheen päihteiden käytöstä, -väkivaltaisuuksista tai vakavasta vanhemmuuden laiminlyönnistä tai puutteesta.
- Lastensuojeluilmoitus tehdään aina oman alueen hyvinvointialueen ohjeistuksen mukaan suullisesti tai kirjallisesti.
- Sosiaalihuollon ammattilaisen tehtävä on huolehtia, millaisiin toimenpiteisiin ryhdytään. Ilmoitusta ei pidä jättää tekemättä, vaikka joku muu olisi sen jo tehnyt tai perhe olisikin jo lastensuojelun asiakkaana. Aina, kun tehdään uusi ilmoitus, niin saadaan lapsen ja perheen kokonaistilanne paremmin näkyväksi.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023a. Lastensuojeluilmoitus

7.9.2023

7

## Lastensuojelulain mukainen ilmoitus

- Esimerkkejä milloin pitää tehdä varhaiskasvatuksessa sosiaalihuollon tai lastensuojeluilmoitus.
- LAPSEN HEITTEILEJÄTTÖ
- LAPSEN TARPEIDEN LAIMINLYÖNTI
- SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ TAI PAHOINPITELY TAI NÄIDEN UHKA
- PUUTTEET HUOLENPIDOSSA JA HOIDOSSA
- PERHEESSÄ OLEVAT PÄIHDE- TAI MIELENTERVEYSONGELMAT, VANHEMMAN OMAN HOIDON LAIMINLYÖNTI JA JAKSAMATTOMUUS.
- LAPSEN OMAT MIELENTERVEYSONGELMAT ESIMERKIKSI ITSETUHOISUUS
- TUKIVERKOSTON PUUTE, JOS SE VAARANTAA LAPSEN HYVINVOINNIN ARJESSA
- LAPSEN JA VANHEMMAN VÄLISET VUOROVAIKUTUS ONGELMAT
- TALOUDELLINEN TILANNE JOS SE VAARANTAA LAPSEN KEHITYSTÄ JA HUOLENPITOA.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023a. Lastensuojeluilmoitus

7.9.2023

8

## Lastensuojeluilmoituksen teko

- Jos sinulla on huoli lapsen hyvinvoinnista, on viipymättä tehtävä lastensuojeluilmoitus salassapitosäännöksistä huolimatta.
- Perheellä on pääsääntöisesti oikeus tietää, kuka on tehnyt lastensuojeluilmoituksen. Yksittäistapauksissa joudutaan kuitenkin arvioimaan, annetaanko tieto ilmoituksen tekijästä. Ilmoituksen tekijän henkilöllisyys voidaan suojata julkisuuslain 11§ 2 momentin nojalla lapsen edun tai ilmoittajan turvallisuuden takia myös silloin kun ilmoittaja ei ole erikseen pyytänyt nimettömyyttä.
- Sosiaalityöntekijä arvioi ja selvittää perheen tuen tarpeen yhdessä perheen ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Lastensuojelulaki 417/2007 25§

## Poliisille tehtävä ilmoitus

- Jos epäilet lapsen joutuneet lähiaikoina väkivaltarikoksen kohteeksi, on toiminnalla kiire.
- TEE ILMOITUS POLIISILLE VÄLITTÖMÄSTI, jotta poliisi pääsee käynnistämään esitutkinnan.
  - *AKUUTISSA TILANTEESSA soita 112 ja tee ilmoitus sitä kautta tai paikallisesti erikseen sovitulla tavalla.*
- Jos tapahtunut on ollut paljon aikaisemmin, eikä lapsi ole välittömässä vaarassa, ilmoituksella ei ole kiire. Ei kuitenkaan viivyttelylle ole näissäkään tilanteissa hyväksi.
  - Muissa tilanteissa tee ilmoitus sähköisesti POLIISIN SÄHKÖISEN ASIOINNIN KAUTTA. Löydät ilmoituksen kaavakkeen ”palvelut yrityksille ja yhteisölle”-kohdasta.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Innokylä 2022, 4–5.

## Poliisille tehtävä ilmoitus

- Joskus tilanne voi kuitenkin olla epäselvä. Voit kysyä neuvoa poliisilta lapsen nimeä mainitsematta.
- Ilmoitusvelvollisten on tehtävä myös lastensuojeluilmoitus poliisi-ilmoituksen lisäksi.
- Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on teko, jolla on rikosoikeudelliset seuraukset.
- Poliisille tehtävä ilmoituksesta ei tarvitse kertoa ennakoon perheelle.

Lastensuojelulaki 417/2007 25§.

## ILMOITUSVELVOLLISUUS

- Ammattiryhmä, ketä lastensuojeluilmoitusvelvollisuus koskee, on myös varhaiskasvatus.
- Vaikka työntekijällä on vaitiolovelvollisuus työssään, se ei estä tekemästä lastensuojeluilmoitusta.
- Velvollisuus koskee myös sijaisia. Ilmoituksen tekemistä ei delegoida esim. esimiehelle, koska sillä voi myös viivästyttää ilmoitusta. Silloin kun olet ammatissa, jossa sinulla on ilmoitusvelvollisuus, tulee sinun tehdä ilmoitus omalla nimelläsi.
- Pääsääntöisesti huoltajilla sekä lapsella on oikeus tietää, kuka ilmoituksen on tehnyt.
- Ilmoitus tehdään soittamalla sosiaaliinhuoltoon tai sähköisesti. Sähköiseen ilmoitukseen yleensä tarvitaan pankkitunnukset. Perheet eivät siitä huolimatta saa tietoon sinun henkilökohtaisia asioita. Vain nimen.

**MUISTA TÄMÄ!** Pelkkä epäily tai mahdollinen uhka laiminlyönnistä tai heitteillejättöä riittävät lastensuojeluilmoituksen syyksi. Samoin epäily pahoinpitelystä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä riittävät syyksi ilmoittaa asiasta poliisille.

Innokylä 2022, 2

## Huolen herääminen ja puheeksi otto

Ammattihenkilön olennainen osa työtä on varhainen puuttuminen ja huolen puheeksi ottaminen vanhempien sekä työryhmän kanssa.

Tärkeää, että vanhemmuutta vahvistetaan sekä pulmat tunnistetaan varhaisessa vaiheessa. Ongelmien kasautumisen ehkäisyyn mietitään ja etsitään keinoja yhdessä vanhempien ja työyhteisön kanssa.

Dialoginen kohtaaminen on lapsen ja perheen sekä yhteistyökumppaneiden kanssa osa arvokasta työtä. Dialogia tarkoittaa, kahden tai useamman ihmisen vuoropuhelua ja keskustelua. Se tarkoittaa myös luottamuksellista ilmapiiriä, sekä siinä tavoitellaan molemminpuolista ymmärtämistä, mutta ei yksimielisyyttä. Ei lähdetä kritisoimaan tai asennoitumaan arvostelevasti lapsen, perheen ja yhteistyötahojen kohtaan. **Aidosti yhteisten tavoitteiden eteen lapsen etua kunnioittaen.**

Nivala & Rynnänen 2019, 230. Heinonen ym. 2016, 188–189

7.9.2023

13

## Sosiaalipäivystys

- Sosiaalipäivystystä järjestetään ympärivuorokautisen kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi erilaisissa sosiaalisissa kiire- ja hätätilanteissa.
- Sosiaalipäivystys toimii hyvinvointialueesi sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen toimipisteessä. Puhelinnumeron löydät:
  - Hyvinvointialueen verkkosivulta.
  - Hätänumerosta 112.
  - Sairaaloilta tai poliisilta.

7.9.2023

14

## Esimerkki tapaukset

Seuraavaksi on esimerkkejä tilanteista, joita varhaiskasvatuksen henkilöstö voivat uransa aikana kohdata. Toivomme keskustelua ja pohdintaa työyhteisössä milloin ja miten toimitaan lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Seuraavilla dioilla on esimerkkejä tilanteista milloin voi tehdä sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin, lastensuojeluilmoituksen tai poliisille tehtävä rikosilmoitus

7.9.2023

15

## Vanhemman väsymys

*Isä tuo lastaan aamulla hoitoon ja kertoo vaikeasta aamusta, isän silmistä huokuu väsymys. Isälle tarjottu hetkellistä keskusteluapua ja isä kertoo, että hänellä ei ole tukiverkostoa eikä lasten äiti ole kuvioissa. Isä kertoo olevansa väsynyt.*

*Keskustelkaa työyhteisössä miten toimisitte?*

7.9.2023

16

## *Epäilyks päähtyneestä vanhennasta*

Äiti hakee lastaan hiukan myöhässä. Äiti vaikuttaa päihtyneeltä eikä ole yhteistyössä henkilökunnan kanssa.

*Keskustelkaa työyhteisössä miten toimititte?*

## *Haukkumanimitykset*

*Lapsi kertoo päiväkodissa kuinka isä ja äiti kertoo epämiellyttäviä asioita, jotka pelottavat häntä. Lapsi kertoo että häntä kutsutaan muun muassa tyhmäksi ja läskiksi.*

*Pohtikaa työyhteisössä miten toimititte?*



## Mustelmat

*Lapsi on kastellut vaatteensa ja olette vaihtamassa niitä ja samalla näet lapsessa epätavallisen paljon mustelmia. Kysyttäessä lapsi hiljenee eikä aluksi osaa kertoa mitään. Kysyttäessä uudestaan lapsi vastaa että häntä on lyöty kotona.*

*Pohtikaa työyhteisössä miten toimisitte?*

## Aggressiivinen lapsi

*Päiväkodissa lapsi on alkanut käyttäytyä aggressiivisesti ja muutenkin sopimattomasti. Lapsi uhkaa muun muassa muiden lasten turvallisuutta ja henkilökunnan.*

*Siirtymätilanteet ovat hänelle vaikeita sekä uuden opettelu, kommunikointi muiden lasten kanssa on hankalaa ja useasti se muuttuu turhautumisen kautta fyysiseksi. Lapsi ei myöskään kykene ryhmätilanteissa olemaan, lapsi puhuu ja liikkuu koko ajan, vaikuttaisi että hänellä on haasteita keskittymisessä ja ylivilkkauksessa. Hänellä saattaisi olla tarve tukitoimiin arjessa.*

*Vanhemmat kokevat, että ongelmaa ei ole.*

*Pohtikaa työyhteisössä miten toimisitte?*

## Epähygieeninen ulkonäkö

*Lapsi saapuu toistuvasti päiväkotiin muun muassa pienissä ja likaisissa vaatteissa. Lapsen hampaat näyttävät pesemättömiltä ja tummilta sekä hiukset rasvaisilta. Perheen kanssa on otettu asia puheeksi heitä kunnioittavasti useita kertoja mutta muutosta ei ole tapahtunut.*

*Pohtikaa työyhteisössä miten toimisitte?*

## Laiminlyönti

- Lapsen perustarpeiden laiminlyönti voi olla esimerkiksi terveydenhoito-ohjeiden noudattamatta jättämistä, asianmukaiseen terveydenhoitoon hakeutumisen laiminlyöntiä, lapsen huonoa hygieniää, tarjotun ravinnon vähäisyyttä tai emotionaalisten tarpeiden laiminlyöntiä.
- Perustarpeiden laiminlyöntiä on myös ymmärtämättömyys lapsen näkökulmasta ja suojelun sekä turvan takaamisesta lapselle, esimerkiksi piittaamattomuus lapsen altistumisesta huumeille ja ympäristön vaaroille sekä koulunkäynnin epääminen

## Ilmoitusten jälkeen

- Aloitetaan palvelutarpeen arviointi.
  - Ensisijaisesti katsotaan kiireellisyys.
  - Tarkoitus löytää perheelle sopiva tukimuoto sosiaalihuollon- tai lastensuojelun kautta.
  - Tarvittaessa sosiaalityö on yhteydessä varhaiskasvatukseen.
- Palvelutarpeen arviointi tulee aloittaa 7 arkipäivän kuluessa ilmoituksen saapumisesta.
  - Arviointi tulee valmistua 3 kk aikana.
- Sosiaalihuoltolain mukaisista lapsiperheiden palveluista päättää sosiaalityöntekijä.
- Asia voi edetä tukitoimiin tai raueta kokonaan.
- Jos päädytään tukitoimiin, tieto ei tule varhaiskasvatukseen.

Helsingin yliopistollinen sairaala 2020, 15-16

## Lapsiperheiden asiakasohjaus - mikä se on?

*Lapsiperheiden asiakasohjaus neuvoa sekä asiakkaita että ammattilaisia erityisesti lapsiperheiden sosiaalipalveluihin liittyvissä kysymyksissä.*

- Asiakasohjaus on tarkoitettu uusille asiakkaille. Se toimii ikään kuin sisätuloväylänä niille perheille, joissa tarvitaan sosiaalipalveluiden tuomaa tukea ja apua. Jos lapsi on jo sosiaalipalveluiden asiakas, hänen asioistaan huolehtii hänen omatyöntekijänsä tai vastuutyöntekijänsä.
- Lapsiperheiden asiakasohjaukseen voi olla yhteydessä, kun sinulla on huolta lapsen ja perheen tilanteesta esimerkiksi seuraavissa asioissa

Suomi.fi.2023. Lapsiperheiden asiakasohjaus Perheneuvo

## Lapsiperheiden asiakasohjaus - mikä se on?

- Voisit hyötyä myös näistä
- Voit olla joko omasta tai läheisesi hyvinvoinnista huolestunut yksityishenkilö, tai konsultaatioapua kaipaava ammattilainen. Selvitämme jokaisen yhteydenoton ja lastensuojeluilmoituksen tarpeellisessa laajuudessa ja arvioimme, minkä tyyppistä apua lapsi ja perhe voi tarvita.
- Lapsiperheiden asiakasohjausyksikön ammattilaiset huolehtivat myös esimerkiksi lapsiperheiden sosiaalipalveluiden virka-ajan päivystyksestä. Yksikkö vastaanottaa lastensuojeluilmoitukset, tekee alkuarviointeja ja palvelutarpeen arviointeja.

Suomi.fi.2023. Lapsiperheiden asiakasohjaus Perheneuvo



## Lopuksi

Joskus lapsen tarinat ja tilanteet saattavat selvitä pelkällä puheeksiotolla ja niihin löytyy ihan looginen selitys, mutta muista luottaa omaan vaistoon. Jos vaisto sanoo että kannattaisiko olla yhteydessä sosiaalihuoltoon niin **OLE YHTEYDESSÄ** sosiaalihuoltoon, äläkä mieti. Voit auttaa mahdollisesti monia lapsia ja perheitä tällä.

## LÄHTEET;

- Heinonen, H., Ilvonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Helsingin yliopistollinen sairaala (HUS). 2021. Eräät ilmoitus- ja yhteydenottovelvollisuudet lastensuojelulain, sosiaalihuoltolain ja vanhustensuojelulain mukaan. Johtajayliäkäarin ohjeen 18/2020 liite 1. Viitattu 21.6.2023 <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Julkaisu/MetaTieto/Documents/EDK-2021-AK-366997.pdf>.
- Innokylä. 2022. Toimintamalli. Lastensuojeluilmoituksen prosessi. Viitattu 30.4.2023 PowerPoint-esitys (innokyla.fi).
- Lastensuojelulaki 12.4.2007/417. Viitattu 22.6.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>.
- Nivola, E. & Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Viitattu 13.7.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L2P10>.
- Suomi.fi.2023. Lapsiperheiden asiakasohjeus Perheneuvo. Viitattu 28.7.2023 <https://www.suomi.fi/palvelut/lapsiperheiden-asiakasohjeus-perheneuvo-etela-savon-hyvinoitalue/458f4b23-ef21-40ab-b9c6-0dc1e45dfcbe>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023a. Lastensuojelukäsikirja. Työprosessit. Lastensuojeluilmoitus ja lastensuojeluasian vireilletulo. Lastensuojeluilmoitus. Viitattu 6.6.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelu-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023b. Lastensuojelukäsikirja. Työprosessit. Lastensuojeluilmoitus ja suojeluilmoitus ja lastensuojeluilmoituksen vireilletulo. Lastensuojelun tarpeen selvittäminen. Viitattu 6.5.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelu-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojelun-tarpeen-selvittaminen>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2023c. Lastensuojelukäsikirja. Työprosessit. Mitä on lastensuojelu. Viitattu 4.4.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelu-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>.
- YLEISSOPIMUS lapsen oikeuksista 60/1991.